GYMNÁZIUM ŘÍČANY, PŘÍSPĚVKOVÁ ORGANIZACE
se sídlem Komenského náměstí 1/1280, 251 01 Říčany, IČ 61 388 572
právní forma: příspěvková organizace, zřizovatel: Středočeský kraj, se sídlem: Zborovská 11, 150 21 Praha 5

ROČNÍKOVÁ PRÁCE

Kačerov v Orlických horách

Autor práce: Marie Vyhnálková

Třída: V6

Vedoucí práce: Mgr. Věra Kolářová

Konzultant: prof. Ing. Pavel Novák, CSc.

Školní rok: 2017/18

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou ročníkovou práci vypracovala sama za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.

Prohlašuji, že tištěná verze a elektronická verze ročníkové práce jsou shodné.

Nemám závažný důvod proti zpřístupňování této práce v souladu se zákonem č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů.

V Říčanech dne 29. 5. 2018

_____

Marie Vyhnálková, V6

Poděkování

Děkuji vedoucímu ročníkové práce paní Mgr. Věře Kolářové za vedení a odbornou pomoc při psaní této práce. Také děkuji Miroslavu Uškrtovi za poskytnutí archivních materiálů a pomoc při psaní práce. Dále děkuji Pavlu Novákovi za poskytnutí materiálů pro práci a pomoc při jejím psaní.

Obsah

1 Úvod 4

2 Přehled problematiky v literatuře 4

3 Obecné informace 6

4 Historie 7

4.1 Struktura vesnice 7

4.2 Počátek vesnice až polovina 17. století 8

4.2.1 Počátky vesnice 8

4.2.2 Období sklářství v Kačerově 9

4.2.3 Období od konce sklářství až polovina 17. století 10

4.2.4 Původ jména obce 11

4.3 Polovina 17. století až 1945 12

4.3.1 Polovina 17. století až 1. světová válka 12

4.3.2 1. světová válka 12

4.3.3 Období mezi 1. a 2. světovou válkou 14

4.3.4 2. světová válka 15

4.4 1945 - 2017 16

4.4.1 Poválečné dění - 1945 až počátek 60. let 16

4.4.2 2. polovina 20. století 17

4.4.3 Spolek Údolí Kačerov - 2007 až 2018 17

4.5 Srovnání starých a nových fotografií 19

4.5.1 Horní Kačerov (Obr. 11 a 12) 19

4.5.2 Údolí (Obr. 13 a 14) 20

4.5.3 Údolí s kostelem (Obr. 15 a 16) 21

4.5.4 Fara (Obr. 17 a 18) 22

4.6 Hospodářství obce 23

5 Památky 24

5.1 Architektonické památky 24

5.1.1 Kostel sv. Kateřiny 24

5.1.1.1 První Kostel 24

5.1.1.2 Druhý kostel 24

5.1.1.3 Dnešní kostel 24

5.1.1.4 Hřbitov (Obr. 25) 28

5.1.1.4.1 Hrobka rodiny Hartwichů 30

5.1.2 Lidová architektura 31

5.1.3 Škola 34

5.2 Další památky 35

5.2.1 Kaple Panny Marie (Obr. 34) 35

5.2.2 Kříž u kostela (Obr. 35) 36

5.2.3 Kříž v údolí (Obr. 36) 36

5.2.4 Sousoší Piety (Obr. 37) 37

5.2.5 Kříž u fary (Obr. 38) 37

5.2.6 Boží muka v Horním Kačerově (Obr. 39) 38
5.2.7 Památník obětem I. světové války (Obr. 40) 38
5.2.8 Kamenné mostky (Obr. 41 a 42) 39
5.2.9 Studánky (Obr. 43 a 44) 39

6 Významné osobnosti 40
6.1 Emilian Kaufmann 41
6.2 Cyril Burget 42
6.3 Eva Gerová 43
6.4 Lubomír Školoud 44

7 Příroda 44
7.1 Příroda 45
7.2 Přírodní rezervace Rašeliniště Kačerov 45
7.3 NATURA 2000 45
7.4 Zalesnění 46

8 Závěr 48

1 Úvod

Ve své ročníkové práci se zabývám celkovým pohledem na vesnici Kačerov, ležící v podhůří Orlických hor. Vesnice se nachází v pohraniční oblasti, což ji do značné míry ovlivnilo.

Kapitola o historii popisuje průběh dějin obce od prvních zmínek, přes sklářské dění v obci, výměny obyvatelstva, válečné i poválečné události až po současnost.

Další část práce seznamuje s místními památkami. Z architektonických památek se nejprve věnuje kostelu v Kačerově, zejména historii a vzhledu toho současného. Dále popisuje rysy místní lidové architektury a budovu školy. Věnuje se i dalším drobným památkám, zejména sakrálním, jako je kaple a kříže. Dochovaná část obce byla pro své architektonické hodnoty, jako jediná v Orlických horách, prohlášena za památkovou zónu.

Dále popisuji život významných osobností se vztahem ke Kačerovu a zabývám se místní přírodou, zejména chráněnými zónami na území Kačerova.

Uvádím i obecné informace o vesnici, její historickou strukturu a hospodářství bývalé vesnice.

Ke zpracování tématu mě vedla dlouhodobá znalost tohoto místa díky tomu, že jedna z původních chalup je ve vlastnictví mého dědy. Místo je mi tedy blízké a zajímá mě.

Cílem této práce je komplexně a přehledně zpracovat dostupné informace o obci. Práce by měla by být přínosem nejen pro mne, ale také pro lidi v regionu a pro lidi, kteří se o místo zajímají.

2 Přehled problematiky v literatuře

O problematice obce Kačerov napsal odborník na vesnickou architekturu Ing. arch. Jan Pešta stavebně-historický posudek vesnice. Tento text byl sepsán na žádost spolku Údolí Kačerov kvůli snaze o ochranu hodnot Kačerova. Později se stal základem návrhu památkové zóny od NPÚ Josefov a poté podkladem pro Ministerstvo kultury při posuzování, zda Kačerov splňuje požadavky památkového zákona na památkové zóny.

Posudek byl vypracován v říjnu a listopadu 2007. Pešta na něm spolupracoval s Miroslavem Uškrtem a prof. Ing. Pavlem Novákem, CSc. Místní obyvatel Miroslav Uškrt poskytl vybádané informace o historii obce a historické fotografie, jelikož se jejich získáváním již dříve zabýval. Pavel Novák, který vlastní v obci chalupu, poskytl historické a současné fotografie.

Posudek se věnuje stručné charakterizaci vesnice, ve které je zahrnuta obecná situace, nástin historie, vývoj struktury vesnice, popis jednotlivých staveb, shrnutí významu vesnice a seznam památek. Další částí je námět rozvržení staveb podle jejich hodnot a požadavky na novou zástavbu ve vesnici.

Z této knihy jsem získala základ informací o historii, popis lidové architektury, popis památek a některé obecné informace o vesnici.

Dalším dostupným pramenem je kniha *Křehká krása Orlických hor* s podtitulem *Sklo, sklárny a skláři Orlických hor a Podorlicka* od východočeských historiků doc. PhDr. Václava Šplíchala, CSc. a PhDr. Jaroslava Šůly, CSc.

Věnuje se obecným informacím o sklu, charakteristice pramenů o sklářství, jednotlivým sklářským regionům, vývoji orlickohorského sklářství a typologii orlickohorského skla.

Jednou z podkapitol knihy je Kačerovsko-černovodský sklářský okruh, který se zaměřuje na problematiku hutě v Kačerově a Kunčině vsi. Autoři se zde věnují tématu vzniku a fungování sklárny, ale zmiňují i související historické okolnosti. Z této kapitoly jsem čerpala informace ke vzniku vesnice, rané historii vesnice a informace o samotném sklářství.

Informace o Kačerově jsou zapsány i ve farní kronice obce, která byla sepisována v letech 1835 - 1944, jsou v ní ale uvedeny i dřívější dějiny místa, vycházející ze zápisů staré pamětní knihy založené prvním zdejším lokalistou. V kronice psané zdejšími kněži je uváděné dění v obci i důležité dění v zemi. Většina textu se ovšem věnuje popisování příchodů a odchodů farářů, výčtům darů a darujících místnímu kostelu, opravám kostela a fary a dalším pro tuto práci z většiny nevýznamným věcem. Našla jsem ale i poznatky, které jsem pro práci

použila a to do kapitol o historii a kostelu. Většinou se jedná o události, které Kačerov přímo zasáhly a často se věnují stavu kostela a událostem s ním souvisejícím.

Kronika obce, která by pro práci mohla být přínosnější, se nedochovala.

Rozsáhlé poznatky o kačerovském rodákovi Emilianu Kaufmannovi jsou dostupné v publikaci *Emilian Kaufmann* s podtitulem *Lékař, hudebník a mecenáš*, kterou vydal spolek Údolí Kačerov, ještě jako občanské sdružení Údolí Kačerov. Knihu sepsal Václav Kratochvíl ve spolupráci s Viktorem Chrobokem, Václavem Syrovým a Janem Fulíkem. Zabývá se všemi sférami Kaufmannova života.

Z knihy *Kazatelé Bratrské jednoty baptistů* jsem čerpala informace o Cyrilu Burgetovi. Kniha se věnuje dějinám kazatelů BJB na území České republiky a jedním ze zmiňovaných kazatelů je i bratr Cyril Burget, který byl kačerovským poválečným osadníkem.

Opatření obecné povahy Kačerov 1/2016, které sloužilo jako základ k diskuzi o památkové zóně před jejím vyhlášením, uvádí funkci památkové zóny a dále shrnutí historie obce a další údaje, které dokládají její význam. Další část se skládá z námitek od odpůrců vyhlášení zóny, které byly všechny zamítnuty a jejichž nesprávnost byla odůvodněna. Informační část o vesnici má základ v posudku Ing. arch. Pešty, je ale o něco doplněna. Čerpala jsem především informace o samotné památkové zóně.

O Kačerově a Přírodní rezervaci Kačerov existují články na Wikipedii, které napsal autor srozuměný s problematikou, považuji je tak za relevantní zdroj. Informacemi ze stránky jsem v práci doplnila všechny tematické okruhy.

Z Wikipedie jsem čerpala i další drobné informace, které jsem potřebovala pro doplnění, jako například informace o politické straně nebo druhu motýla.

Na stránce spolku Údolí Kačerov jsou dostupné některé informace o Kačerově, zejména o činnosti samotného spolku. Z této stránky jsem získala informace o spolku Údolí Kačerov, památkové zóně a částečně o významných osobnostech.

Z internetových stránek jsem čerpala také údaje o Evě Gerové.

Z rozhovoru s Miroslavem Uškrtem, zveřejněným na serveru Novinky.cz, jsem získala informace o poválečném uspořádání v Kačerově.

O tématu Kačerova se můžeme dočíst i v dalších článcích na různých internetových stránkách, jejich obsah pro mě ovšem většinou nepřináší nic nového, často kopírují informace z některých mých jiných zdrojů. Články většinou nejsou psané znalci problematiky, a někde tak dochází k nepřesnostem.

Na internetu je také dostupná prezentace o Kačerově od Pavla Nováka, Miroslava Uškrta a Martina Voseckého, která stručně popisuje historii obce, uvádí činnost spolku Údolí Kačerov a rozebírá snahu o památkovou zónu. Věnuje se stručně celému Kačerovu a obsahuje bohatou fotodokumentaci. Čerpala jsem z ní informace, které jsem jinde nezjistila, například o současném (2015) stavu kostela.

Informace o náhrobku Hartwichů jsem získala z nepublikovaného spisu *Secesně-funkcionalistický náhrobek Hartwichů na kačerovském hřbitově, Historie statku čp. 2 a rodu Hartwichů* od Miroslava Uškrta, který zde obsáhle popisuje konkrétní informace k tématu.

K dispozici jsem měla i seznam poddaných dle víry z Kačerova z roku 1651, který jsem nepoužila, protože jsem v něm nenašla žádné zajímavé informace pro práci.

3 Obecné informace

Kačerov má sice vlastní katastrální území (Kačerov u Zdobnice, č. 792616), ale není samostatnou obcí a spadá pod obec Zdobnice v okrese Rychnov nad Kněžnou v Královéhradeckém kraji. Leží v jihozápadním podhůří Orlických hor, v nadmořské výšce mezi 600 až 700 m. n. m. Rozkládá se po obou stráních údolí Liberského potoka. V jeho blízkosti se nachází obec Kunčina Ves a o kus dále obec Zdobnice. Ve vzdálenosti přibližně 13 kilometrů leží město Rychnov nad Kněžnou, ekonomické centrum oblasti (Obr. 1).

Do roku 1946 byl Kačerov samostatná obec, od té doby až dodnes je součástí obce Zdobnice.

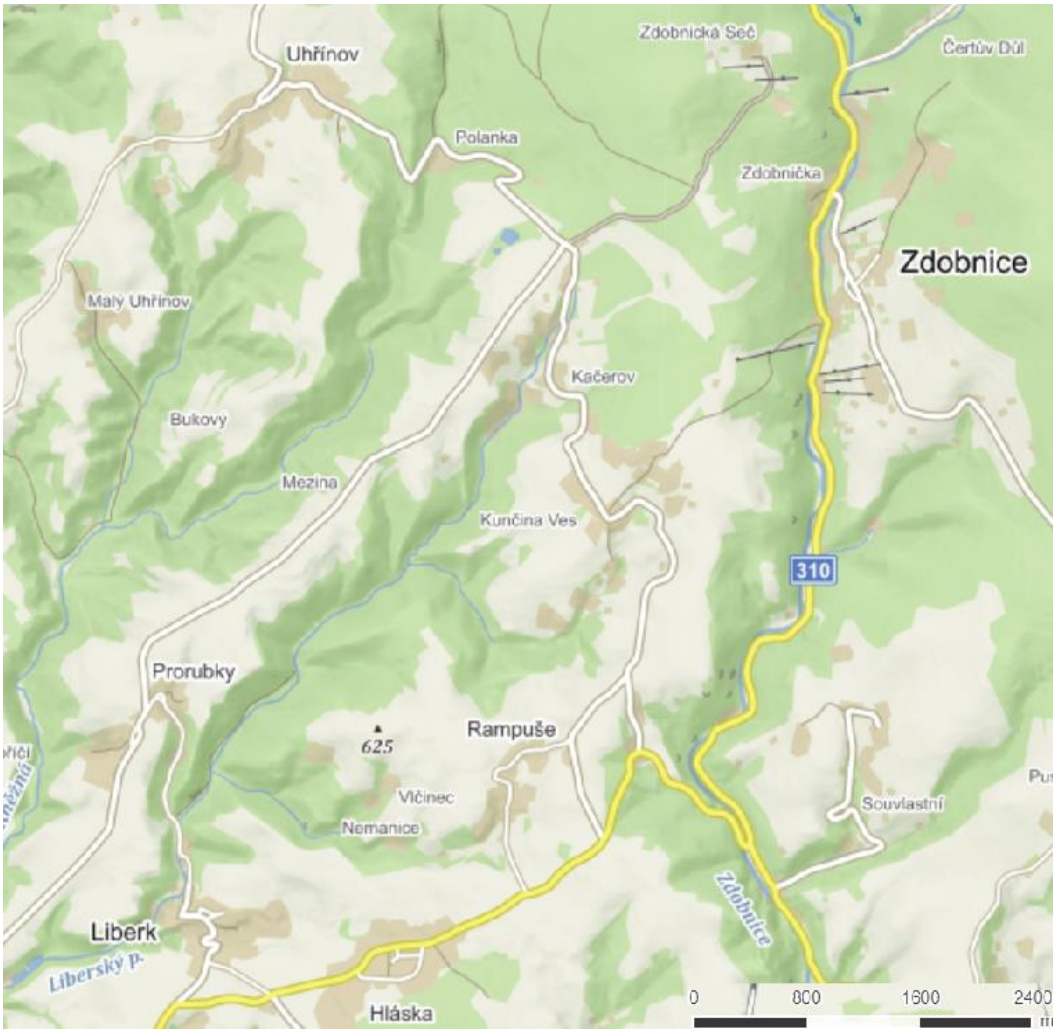

Obrázek 1: Mapa polohy Kačerova a okolních vsí. Obec Prorubky, na mapě v levé spodní části, byla dříve nazývána Proruby. Zdroj: *Mapy.cz* [online] [cit. 21. 05. 2018]. Dostupné z: https://mapy.cz/zakladni?x=16.3724861&y=50.2350324&z=14&source=stre&id=129124

4 Historie

4.1 Struktura vesnice

Vesnice se historicky skládala ze dvou relativně samostatných částí, neoficiálně pojmenovaných „Horní Kačerov“ a „Dolní Kačerov“.

Osou dolní části vesnice, rozkládající se v údolí, byl Liberský potok. Horní část vesnice ležela na svazích nad prameništěm potoka nad silnicí vedoucí ze Zdobnice do Velkého Uhřínova. Za nejstarší jádro vesnice lze teoreticky považovat velké usedlosti v dolní části vesnice nad západním břehem potoka. Pro tyto usedlosti se vžil název „Letní Strana“ („Sommer Seite“). Na protější, východní straně údolí - „Zimní straně“ („Winter Seite“) se nenacházely žádné větší usedlosti. Pro Horní Kačerov byl využíván název „Horní strana“ („Obere Seite“) (Obr. 2).

Nejstarší část Kačerova patří mezi lineární lánové vesnice, což znamená, že na usedlosti navazovaly parcelované široké pásy lánů s pravidelnými rysy.

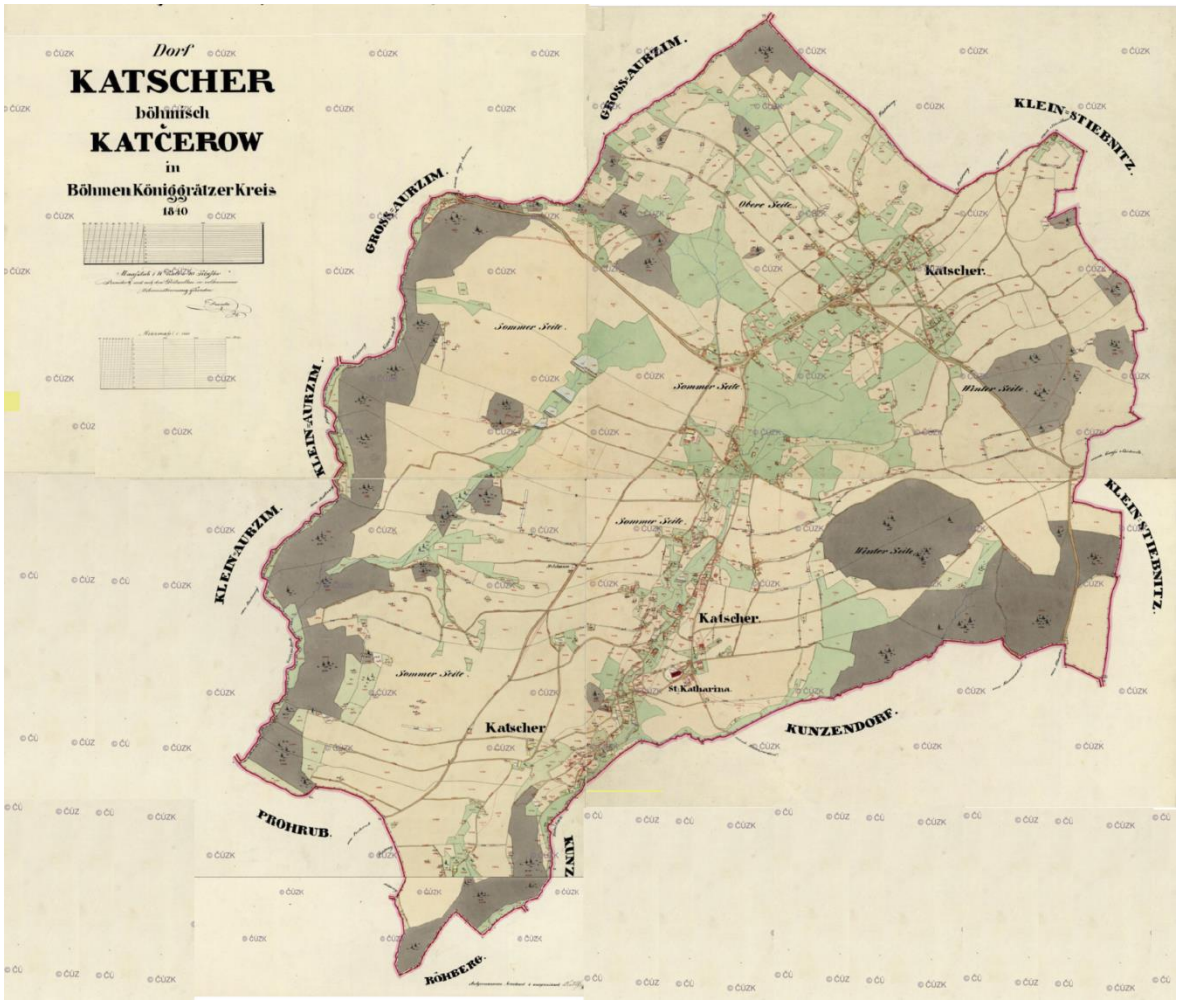

Obrázek 2: Kačerov na originálním stabilním katastru Čech 1:2880 z let 1824-1843. Je zde zřejmé dělení na „Sommer Seite“„Winter Seite“ a „Obere Seite“. Také je vidět velká rozloha vesnice. Archiválie - ÚAZK. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/am_query_05.html?mapxy=-602000+-1044200

4.2 Počátek vesnice až polovina 17. století

4.2.1 Počátky vesnice

Počátky vesnice nejsou zcela jasné. První písemná zmínka o lokalitě se objevuje v urbáři rychnovského panství, který pochází z roku 1562 (Obr. 3). Jsou zde jmenováni jednotliví obyvatelé a zmiňována sklářská výroba v obci. Další doložená písemná zmínka o vesnici se nachází v druhém rychnovském urbáři, který je datován dnem 12. 11. 1571 (Obr. 4). Je zde uveden výpis obyvatel s údaji o tom, jaké dávky a v jaké podobě odvádí vrchnosti. Je zde také zmiňován sklářský mistr v Kačerově.

Obec vznikla samozřejmě dříve, než byla zmiňována v rychnovských urbářích. Jedna z možností je, že vesnice vznikla v období vrcholně středověké kolonizace orlického podhůří, podobně jako nedaleká vesnice Liberk. Z urbanismu obce a archeologických nálezů v lokalitě pak můžeme soudit, že obec existovala pravděpodobně už v 15. století.

V některých zdrojích můžeme najít informace o Kačerově spojené se jménem Kateřiny Stroffové, ze kterých bychom mohli vyvodit dřívější vznik obce. Tato údajná kačerovská skelmistryně měla kačerovskou sklárnu založit již na konci 15. století. Tyto informace jsou ale mylné, protože kačerovská huť vznikla až po přesunutí z Kunčiny vsi, kde sklárna fungovala ještě v roce 1550. Informace nejsou nijak historicky podložené a prokazatelné.

Původ těchto informací pochází už ze zápisu farní kroniky z konce 18. století. Odsud a později z děl jiných autorů je přejímali někteří němečtí i čeští tvůrci.

Některé zdroje rovněž mylně uvádějí dřívější založení obce uprchlíky ze Svatopolského kláštera, zničeného v roce 1420 východočeskými husity.

V urbáři z roku 1562 jsou zaznamenána jména českého původu jako Jíra Táborků, Waczlaw Lzyczarz, nebo Petr Kotlyna; v urbáři z roku 1571 jména Martin Sklenář, Jakub Jeniků, Jan Czierný, Důra sklenárská vdova či Wáczlaw Rohonek a v roce 1597 například Jan Nováků, Wáczlaw Šenkýř, Wáczlav Zrůbáček či Jindra Hajnej.

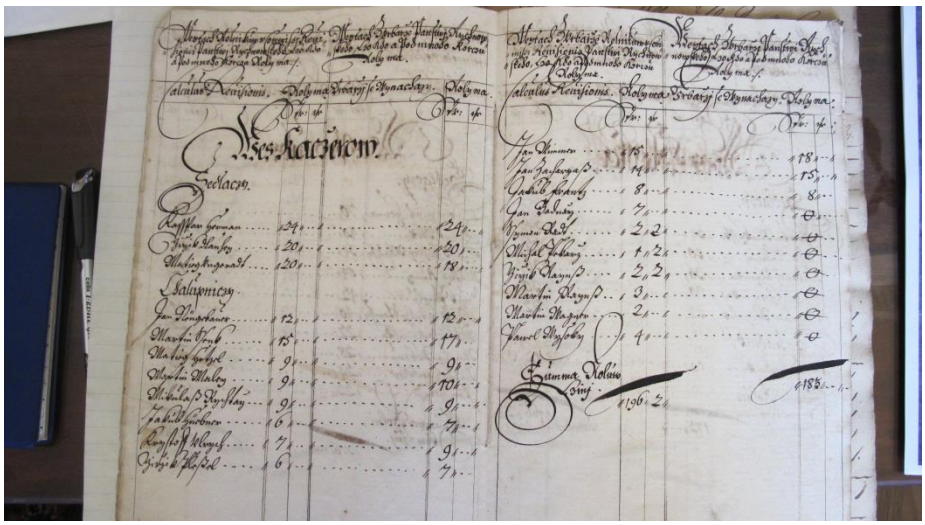

Obrázek 3: Urbář rychnovského panství z roku 1562. Zdroj: Archiv M. Uškrta.

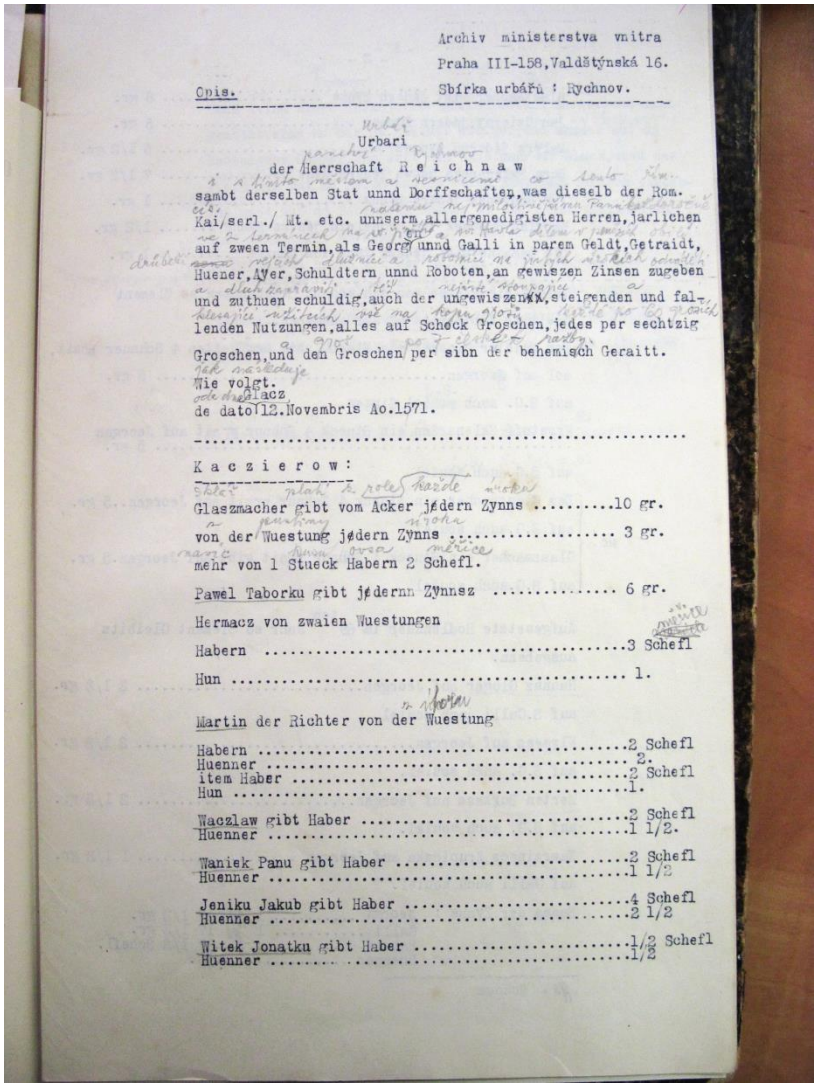

Archiv ministerstva vnitra
Praha III-158,Valdštýnská 16.
Sbírka urbářů : Rychnov.

Opis.

Urbari
der Herrschaft R e i c h n a w
sambt derselben Stat unnd Dorffschafften,was dieselb der Rom. Kai/serl./ Mt. etc. unnserm allergenedigisten Herren,jarlichen auf zween Termin,als Georg unnd Galli in parem Geldt,Getraidt, Huener,Ayer,Schuldtern unnd Roboten,an gewissen Zinsen zugeben und zuthuen schuldig,auch der ungewissen,steigenden und fallenden Nutzungen,alles auf Schock Groschen,jedes per sechtzig Groschen,und den Groschen per sibn der behemisch Geraitt.
Wie volgt.
de dato 12.Novembris Ao.1571.

K a c z i e r o w :

Glaszmacher gibt vom Acker jedern Zynns .....10 gr.
von der Wuestung jedern Zynns ..... 3 gr.
mehr von 1 Stueck Habern 2 Schefl.
Pawel Taborku gibt jedernn Zynnsz ..... 6 gr.
Hermacz von zwaien Wuestungen
Habern .....3 Schefl
Hun ..... 1.

Martin der Richter von der Wuestung
Habern .....2 Schefl
Huenner ..... 2.
item Haber .....2 Schefl
Hun .....1.

Waczlaw gibt Haber .....2 Schefl
Huenner .....1 1/2.

Waniek Panu gibt Haber .....2 Schefl
Huenner 1 1/2

Jeniku Jakub gibt Haber .....4 Schefl
Huenner 2 1/2

Witek Jonatku gibt Haber .....1/2 Schefl
Huenner 1/2

Obrázek 4: Část ze strojového opisu urbáře panství Rychnov z roku 1571. Archiv M. Uškrta.

4.2.2 Období sklářství v Kačerově

V počátku sedmdesátých let 16. století se začaly na rychnovském panství v povodí říčky Zdobnice, a také v sousedním Kladsku kácet rozsáhlé lesní komplexy, což vedlo k výraznému odlesňování krajiny. V rychnovském panství se po roce 1570 těžilo i v okolí vesnic Kačerov a Kunčina Ves. Část dřeva se posílala po kačerovském potoce a dalších tocích do měst pro další zpracování, ale prostředí nebylo pro transport většího množství dřeva vhodné. Tato skutečnost byla důvodem pro vznik a úspěšné působení sklářství na Rychnovsku; vytěžené dřevo se používalo právě při výrobě skla.

Vznik sklářských hutí v Kunčině Vsi a později v Kačerově, kam byla z Kunčiny Vsi po roce 1550, asi v roce 1567, přestěhována, měl výrazný dopad pro dějiny a hospodářský vývoj obce. Druhá sklářská huť byla důvodem k osídlení horního Kačerova.

Starší sklárna stála pravděpodobně ve spodní části obce, nedaleko domu če. 67 u Liberského potoka, který mohl sloužit jako výhodný zdroj energie pro huť. Druhá sklářská huť a hutní statek stály v Horním Kačerově, na místě, kde později stál dům čp. 1.

V prvním vrchnostenském urbáři je uvedeno jméno sklářského mistra Martina a zmíněny podmínky sklářské výroby. V urbáři z roku 1571 je také zmiňována sklářská výroba, sklářský mistr a „*Důra, sklenárská vdova*“.

Huť zde v letech 1595 a 1596 fungovala pod vedením huťmistra Kašpara Schürera, což je uvedeno v solnické městské knize.

Zdejší sklářská výroba byla zřejmě kvalitní, *„neboť v únoru roku 1596 odeslal Kryštof Betengla do Prahy pro potřebu jedné sakrální stavby pět truhel okenních terčíků vyprodukovaných na sklárně na panství“* [1].

Nástupcem Kašpara Schürera byl Dominik Schürer z Waldheimu, který byl asi posledním sklářským mistrem v Kačerově.

Kdy sklárna zanikla a důvody jejího zániku nejsou přesně známé, pravděpodobným důvodem bylo nežádoucí další plenění již značně odlesněného území a s tím související nedostatek dřevní hmoty. Kačerovská sklárna tak byla přesunuta na druhou stranu Orlických hor, do Černé Vody. Zaniknout musela jistě před rokem 1618, kdy již měla vrchnost z hutě v Kačerově zřízený panský dvůr.

Na místě druhé sklářské hutě v Horním Kačerově bylo v okruhu 50 metrů na podzim roku 2002 nalezeno místo s koncentrovaným výskytem nálezů dokládajících sklářskou výrobu, a to *„zbytky nístějového skla, drobné střepy ze sklářských pánví, úlomky cihel a kamenů pokrytých sklovinou, úlomky starší glazované i neglazované keramiky, zbytek renesančního kachle s dekorem a velmi důležité kapičky skloviny“* [2] . Činnost sklárny v Kačerově je tedy doložena i novodobými nálezy.

4.2.3 Období od konce sklářství až polovina 17. století

Budova bývalé sklárny, která již v roce 1618 sloužila jako panský dvůr, byla v roce 1621 prodána Davidu Zeidlovi z Maršendorfu. Novému majiteli budovy byla od prodávajícího Kryštofa Betengla, majitele rychnovského panství, udělena mnohá dědická práva a svobody a dům získal statut rychty.

V době před třicetiletou válkou byl Kačerov poměrně velkou vesnicí s početnou zástavbou. Vyplývá to i z kupní smlouvy bývalé hutě, ve které je obsáhle rozepisován majetek patřící ke dvoru.

Už v první polovině 17. století měla obec přibližně svůj konečný půdorysný rozsah a základ početné chalupnické a domkářské zástavby.

Po zániku sklářské výroby se Kačerov přeměnil na zemědělskou osadu, což bylo v Orlických horách obvyklým jevem.

Zdejší muži netěžili dřevo jen v blízkém okolí pro potřeby sklárny, ale i pro potřeby dolů v Kutné hoře na vzdálenějších území Orlických hor, které vlastnila královská komora. Místní obyvatelstvo ale náročnou těžbu nezvládalo. Do Orlických hor, kde bylo mnoho bukových lesů, proto přicházeli zkušení těžaři z Tyrol, kteří již dříve působili v Krkonoších.

Do oblasti byli zváni také Němci z německého Kladska, které sousedilo s rychnovským panstvím, aby osídlili nevyspělé pohraniční oblasti a fungovali jako pracovní síla. Byly zde sice těžké podmínky, ale také možnost práce, kterou v Německu nemuseli mít.

V oblasti Orlických hor a podhůří žilo historicky obyvatelstvo náležící k evangelické církvi, ale přicházející Němci byli většinově katolického vyznání. Nejspíše zde docházelo k národnostním a náboženským konfliktům a české evangelické obyvatelstvo bylo z Kačerova pravděpodobně vytlačeno. Po bitvě na Bílé hoře, kde zvítězila katolická strana, a kvůli náboženským konfliktům během třicetileté války, docházelo postupně k odlivu českého

[1] ŠPLÍCHAL, Václav a ŠŮLA Jaroslav. *Křehká krása z Orlických hor: Sklo, sklárny a skláři Orlických hor a Podorlicka.* Překl. a.j. M. Pražáková, n.j. J. Pražák. Deštné v Orlických horách, Muzeum zimních sportů: 2004. ISBN 80-903463-1-6. S. 95.

[2] ŠPLÍCHAL, Václav a ŠŮLA Jaroslav. *Křehká krása z Orlických hor: Sklo, sklárny a skláři Orlických hor a Podorlicka.* Překl. a.j. M. Pražáková, n.j. J. Pražák. Deštné v Orlických horách, Muzeum zimních sportů: 2004. ISBN 80-903463-1-6. S. 98.

obyvatelstva a přílivu toho německého, až zde nakonec zůstala naprostá převaha německých obyvatel, kteří se zde usadili.

V Orlických horách se tak vytvořilo německé pohraniční pásmo, které se stalo později prostorem pozdějších Sudet. Toto území je v oblasti Orlických hor poměrně úzké.

Události třicetileté války vesnici z vojenského hlediska příliš nezasáhly, protože ležela mimo hlavní trasy vojsk.

V roce 1654 se z Berní ruly dozvídáme jména kačerovských obyvatel, kde jsou vedle českých jmen zaznamenána i německá jména jako Kryštof Ulrych, Jakub Hybner, Kašpar Hermann. Dozvídáme se také počet usedlostí v Kačerově. Bylo zde zapsáno 31 obydlených usedlostí, z toho 3 selské, 19 chalupnických, 9 zahradnických (drobní sedláci) a 1 pustá (Obr. 5).

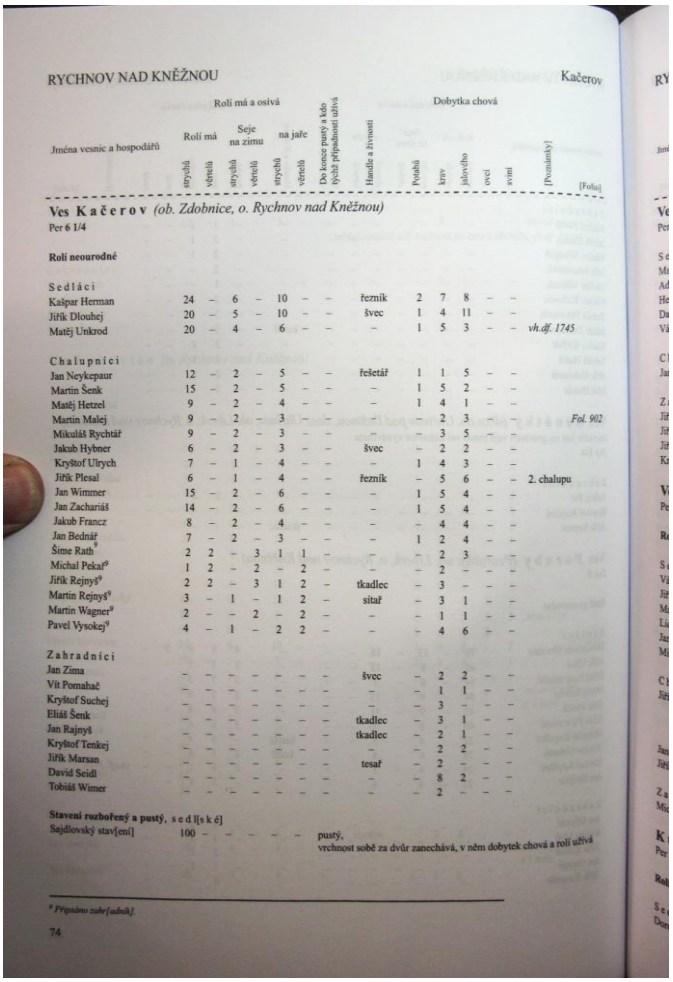

RYCHNOV NAD KNĚŽNOU — Kačerov

Ves Kačerov *(ob. Zdobnice, o. Rychnov nad Kněžnou)*
Per 6 1/4

Roli neourodné

Jména vesnic a hospodářů	Roli má a osívá: Roli má – strychů	věrtelů	Seje na zimu – strychů	věrtelů	na jaře – strychů	věrtelů	Do komor pustý a kdo týchž případnosti užívá	Hanzle a živnosti	Dobytka chová: Potahů	krav	jalovčího	ovcí	prasat	[Poznámky]
Sedláci														
Kašpar Herman	24	–	6	–	10	–	–	řezník	2	7	8	–	–	
Jiřík Dlouhej	20	–	5	–	10	–	–	švec	1	4	11	–	–	
Matěj Unkrod	20	–	4	–	6	–	–	–	1	5	3	–	–	*vh.df. 1745*
Chalupnici														
Jan Neykepaur	12	–	2	–	5	–	–	řešetář	1	1	5	–	–	
Martin Šenk	15	–	2	–	5	–	–	–	1	5	2	–	–	
Matěj Hetzel	9	–	2	–	4	–	–	–	1	4	1	–	–	
Martin Malej	9	–	2	–	3	–	–	–	–	2	3	–	–	*Fol. 902*
Mikuláš Rychtář	9	–	2	–	3	–	–	–	–	3	5			
Jakub Hybner	6	–	2	–	3	–	–	švec	–	2	2	–	–	
Kryštof Ulrych	7	–	1	–	4	–	–	–	1	4	3	–	–	
Jiřík Plesal	6	–	1	–	4	–	–	řezník	–	5	6	–	–	2. chalupu
Jan Wimmer	15	–	2	–	6	–	–	–	1	5	4	–	–	
Jan Zachariáš	14	–	2	–	6	–	–	–	1	5	4	–	–	
Jakub Francz	8	–	2	–	4	–	–	–	–	4	4	–	–	
Jan Bednář	7	–	2	–	3	–	–	–	1	2	4	–	–	
Šime Rath[8]	2	2	–	3	1	1	–	–	–	2	3	–	–	
Michal Pekař[9]	1	2	–	2	–	2	–	–	–	2	–	–	–	
Jiřík Rejnyš[9]	2	2	–	3	1	2	–	tkadlec	–	3	–	–	–	
Martin Rejnyš[9]	3	–	1	–	1	2	–	sítař	–	3	1	–	–	
Martin Wagner[9]	2	–	–	2	–	2	–	–	–	1	1	–	–	
Pavel Vysokej[9]	4	–	1	–	2	2	–	–	–	4	6	–	–	
Zahradnici														
Jan Zima	–	–	–	–	–	–	–	švec	–	2	2	–	–	
Vít Pomahač	–	–	–	–	–	–	–	–	–	1	1	–	–	
Kryštof Suchej	–	–	–	–	–	–	–	–	–	3	–	–	–	
Eliáš Šenk	–	–	–	–	–	–	–	tkadlec	–	3	1	–	–	
Jan Rajnyš	–	–	–	–	–	–	–	tkadlec	–	2	1	–	–	
Kryštof Tenkej	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	2	–	–	
Jiřík Marsan	–	–	–	–	–	–	–	tesař	–	2	–	–	–	
David Seidl	–	–	–	–	–	–	–	–	–	8	2	–	–	
Tobiáš Wimer	–	–	–	–	–	–	–	–	–	2	–	–	–	
Stavení rozbořený a pustý, s e d l[s k é]														
Sajdlovský stav[ení]	100	–	–	–	–	–	pustý, vrchnost sobě za dvůr zanechává, v něm dobytek chová a rolí užívá							

[8] *Připsáno zahr[adník].*

74

Obrázek 5: Přepis berní ruly pro obec Kačerov. Zdroj: Archiv M. Uškrta.

4.2.4 Původ jména obce

Nejstarší doložená podoba jména obce je Kačzerov, která je určitě českého původu, na rozdíl od jmen některých obcí v okolí, jako je Reichenau (Rychnov) nebo Reichenberg (Liberk).

Jméno se později objevuje i v české podobě jako Katčerov, německá varianta jména je Katscher.

Místní tradice odvozuje název od již zmiňované „Káči“ Kateřiny Straufové. Obecný výklad odvozuje jméno od vlastního slova názvu Kačerov - „kačer“. Poslední teorie předpokládá vznik jména odvozením od názvu místní vodoteče. Tato varianta je pravděpodobná, v Orlických horách najdeme další případy, kdy od hydronyma vzniklo místní jméno.

4.3 Polovina 17. století až 1945

4.3.1 Polovina 17. století až 1. světová válka

Na počátku 18. století definitivně vymizela česká jména, která byla nahrazena jmény německými, a rody německých obyvatel se ustálily.

V roce 1771 došlo v Kačerově, stejně jako v celých Čechách, k číslování domů a až od této doby se dají přiřazovat obyvatelé k jednotlivým budovám. Bývalý hutní statek, největší ve vsi, dostal čp. 1.

V průběhu zejména druhé části 18. století význam vesnice rostl.

Před rokem 1774 byl kačerovský kostel filiálním ke kostelu v Nebeské Rybné. Území náležející ke kačerovskému kostelu bylo od svého mateřského kostela v Nebeské Rybné velmi vzdálené a hlavně v zimním období hrozilo, že nebude poskytnuta duševní útěcha nemocným. Na žádost z Kačerova byl v roce 1774 ke kačerovskému kostelu přidělen vlastní kněz.

V osmnáctém století, a možná i dříve, působilo v Kačerově Bratrstvo Panny Marie Karmelitské, které bylo v roce 1785 na rozkaz císaře Josefa II. zrušeno. Polovina jeho kapitálu byla převedena chudinskému fondu Kačerova a Kunčiny vsi. Peníze z něj byly vypláceny nemocným a chudým lidem.

Roku 1790 měla obec 60 domů.

Přes sto let starý kostel v roce 1794 vyhořel a na jeho místě byl roku 1798 postaven nový zděný kostel. V roce 1822 byla postavena kamenná budova školy vedle kostela.

V 18. století a v 1. polovině 19. století se výrazně zvýšil počet obyvatel i staveb ve vsi. Rozvoj zástavby spojený se vznikem nových políček probíhal zejména v okolí sklářských domků v údolí a po stranách silnice do Zdobnice v Horním Kačerově.

Koncem feudálního období v roce 1848 měla vesnice už 81 domů, což je o 21 více než v roce 1790, a 530 převážně německy mluvících obyvatel.

V roce 1856 se stal kačerovský kostel farním.

V roce 1866 postihlo Kačerov silné krupobití, které zničilo úrodu. Navíc v tomto roce vypukla válka s Pruskem, v červnu přišla část pruských vojsk do Kačerova a lidem zabavovala potraviny i jiné věci, a obyvatelstvo se tak dostalo do velké nouze.

7. února 1868 v oblasti řádil silný vítr, který způsobil velkou škodu, poničil domy i lesy.

V roce 1888 žilo v Kačerově 534 lidí v 104 domech, proti roku 1848 to znamená výrazný stavební nárůst, i když počet obyvatel výrazně nestoupl.

4.3.2 1. světová válka

Dne 26. července 1914 přivezl posel z okresního hejtmanství v Žamberku do Kačerova zprávu, že císař vyhlásil mobilizaci několika armádních sborů, mezi nimi také 8. a 9. Z Kačerova a Kunčiny Vsi narukovalo ke svým sborům 50 mužů.

První obětí války ze zdejší farní obce byl Pius Neffe ze Šajtavy, který byl jako pěšák zraněn v bitvě u Rawa Ruska. Byl zasažen do hrudníku a poslán domů, ale zemřel druhý den po příchodu do rodného domu na akutní zápal plic. Druhou obětí byl Adolf Letzel, mlynářský syn z Kunčiny vsi. Jako třetí z místních mužů padl František Seidel, domkář z Kačerova.

V květnu roku 1915 byly odvody rozšířeny na muže od 18 do 50 let a v Kačerově zůstalo jen 7 mužů z ročníků 1865-1895.

Kromě tří již jmenovaných padlo v 1. světové válce do roku 1915 dalších 9 mužů z Kačerova a 8 mužů z Kunčiny vsi. Dalších 8 mužů z místní farní obce zmizelo ve válce beze stopy (Obr. 6).

Jména a celkový počet kačerovských obětí v 1. světové válce se dovídáme také ze seznamu obětí na památníku, který stojí ve střední části vsi (Obr. 7).

V první světové válce byly zabaveny dva kačerovské zvony, asi pro potřeby válečné výroby. Dva nejcennější zůstaly naštěstí zachovány.

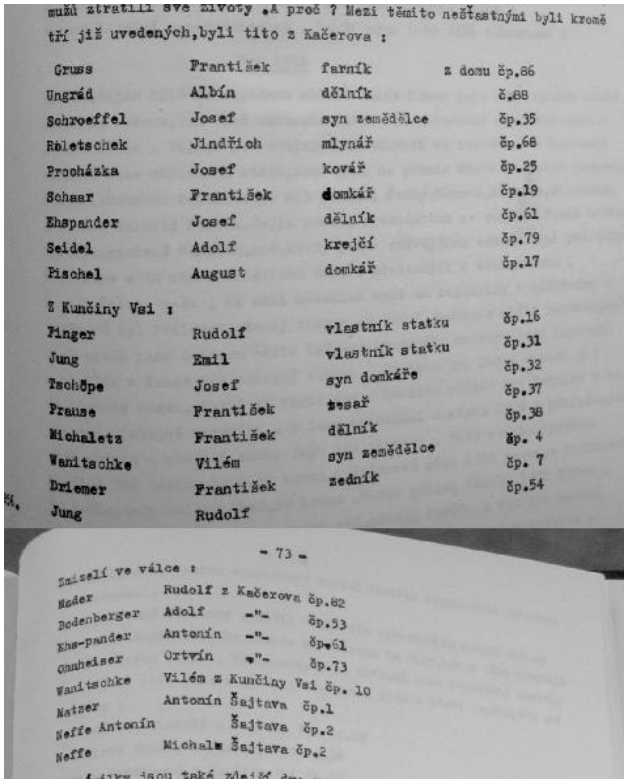

mužů ztratili své životy .A proč ? Mezi těmito nešťastnými byli kromě
tří již uvedených,byli tito z Kačerova :

Gruss	František	farník	z domu čp.86
Ungrád	Albín	dělník	č.88
Schroeffel	Josef	syn zemědělce	čp.35
Rölletschek	Jindřich	mlynář	čp.68
Procházka	Josef	kovář	čp.25
Schaar	František	domkář	čp.19
Ehspander	Josef	dělník	čp.61
Seidel	Adolf	krejčí	čp.79
Pischel	August	domkář	čp.17

Z Kunčiny Vsi :

Pinger	Rudolf	vlastník statku	čp.16
Jung	Emil	vlastník statku	čp.31
Tschöpe	Josef	syn domkáře	čp.32
Franse	František	tesař	čp.37
Michaletz	František	dělník	čp.38
Wanitschke	Vilém	syn zemědělce	čp. 4
Driemer	František	zedník	čp. 7
Jung	Rudolf		čp.54

- 73 -

Zmizelí ve válce :

Mader	Rudolf z Kačerova	čp.82
Bodenberger	Adolf -"-	čp.53
Ehs-pander	Antonín -"-	čp.61
Ohnheiser	Ortvín -"-	čp.73
Wanitschke	Vilém z Kunčiny Vsi	čp. 10
Matzer	Antonín Šajtava	čp.1
Neffe Antonín	Šajtava	čp.2
Neffe	Michalm Šajtava	čp.2

Obrázek 6: Padlí a zmizelí z Kačerova a okolí v 1. světové válce do roku 1915. Zdroj: *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945*, český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno.

Obrázek 7: Seznam padlých v 1. světové válce na památníku v Kačerově. Foto: P. Novák.

4.3.3 Období mezi 1. a 2. světovou válkou

Po vzniku Československé republiky se stal jejím prvním prezidentem Tomáš Garrigue Masaryk, kterého kačerovské obyvatelstvo zřejmě nevnímalo příliš pozitivně, jak můžeme soudit ze zápisu ve farní kronice, kde je uvedeno: *„Muž, který již v dřívějších dobách bral pod ochranu Židovstvo a on sám z katolické církve přestoupil k evangelické. Tím je řečeno vše. Co měli katolíci nyní od republiky k očekávání?“*. Z tohoto výroku kačerovského faráře je kromě negativního náhledu na Masaryka vidět i celková nevraživost k evangelické církvi. Vyplývá z něj také nehezký názor pisatele na Židy.

Po válce se v roce 1920 pořádala sbírka na opravu kostela, který byl ve špatném stavu. Sbírka byla úspěšná a peníze byly použity především na vymalování a výzdobu kostela.

V roce 1922 musel farář prodat některé pozemky, aby uhradil dluh vzniklý nuceným upsáním 5. rakouské válečné půjčky. Koupil je Josef Ungrád, místní bohatý sedlák a toho času také štábní kapitán československého pěšího pluku v Košicích.

Při volbách do Senátu a Poslanecké sněmovny roku 1925 odevzdali obyvatelé Kačerova výraznou většinu hlasů straně Svaz zemědělců (Obr. 8). Plným názvem Německý svaz zemědělců a venkovských živností byla sudetoněmecká strana, která zvolila cestu aktivismu a spolupráce s československou vládou. Zaměřovala se na venkovské křesťanské

Při volbách do Senátu a Poslanecké sněmovny v roce 1925 odevzdali obyvatelé Kačerova výraznou většinu hlasů straně Svaz zemědělců (Obr. 8). Plným názvem Německý svaz zemědělců a venkovských živností byla sudetoněmecká strana, která zvolila cestu aktivismu a spolupráce s československou vládou. Zaměřovala se na venkovské křesťanské obyvatelstvo, což vysvětluje její úspěch ve volbách u kačerovských obyvatel. Na druhém místě skončila Německá nacionální strana, která odmítala začlenění sudetských Němců do Československa a zastávala protičeský postoj. Další byla Křesťansko sociální strana, plným názvem Německá křesťansko sociální strana lidová, která s vládou také spolupracovala.

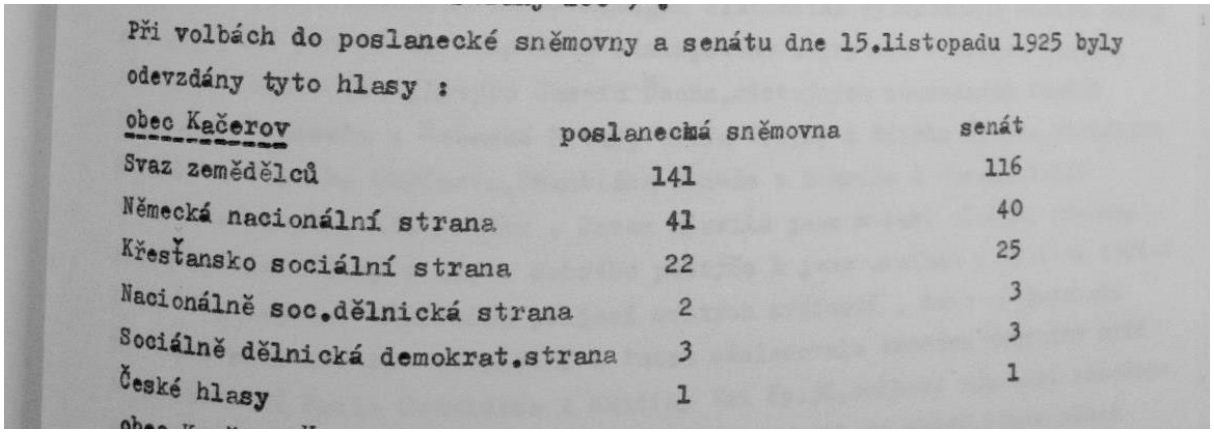

Při volbách do poslanecké sněmovny a senátu dne 15.listopadu 1925 byly odevzdány tyto hlasy :

obec Kačerov	poslanecká sněmovna	senát
Svaz zemědělců	141	116
Německá nacionální strana	41	40
Křesťansko sociální strana	22	25
Nacionálně soc.dělnická strana	2	3
Sociálně dělnická demokrat.strana	3	3
České hlasy	1	1

Obrázek 8: Výsledek voleb do Poslanecké sněmovny a Senátu 15. listopadu 1925 v Kačerově. Zdroj: *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945*, český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno.

Na jaře roku 1926 se začala stavět nová široká cesta od kačerovského domu čp. 2 do Prorub a Lukavice.

V červnu roku 1928 byla otevřena 1. autobusová linka v kačerovském farním obvodu, která jezdila i přes Kačerov, a to jednou denně.

2. prosince 1928 se konaly volby do okresního a zemského zastupitelstva. Nejvíce hlasů od kačerovských obyvatel získal znovu Svaz zemědělců.

29. října 1929 proběhly další volby do senátu a poslanecké sněmovny. V Kačerově získal nejvíce hlasů Svaz zemědělců s židovskými liberály. Z toho, že většina lidí zvolila stranu s částečným zastoupením Židů, je zřejmé,

že postoj velké části obyvatel nebyl protižidovský, jak by se mohlo zdát z vyjádření kačerovského faráře ke zvolení Masaryka.

V srpnu roku 1930 dostal farní úřad od okresního úřadu v Žamberku sdělení, že úřední název Kačerova bude německy nově Kačer namísto Katscher, bylo proto zhotoveno nové farní razítko s nápisem „oficium parochiale Kačer".

Význam předválečné obce dokládají i různé akce, které se zde konaly. V roce 1930 to byl například už šestý orlickohorský katolický den, kdy se do Kačerova sjeli lidé z celých Orlických hor.

„V květnu a červnu 1937 byly na kopcích i na polích v horním Kačerově zřízeny dřevěné vyměřovací věže, které lidé pokládali za přípravy na válku" [3]. Jednalo se o triangulační body, určené pro zmapování území a případné budování opevnění.

V záznamu kačerovské farní kroniky je psáno: *„Nespokojenost sudetských Němců v Československé republice se viditelně stupňovala"*[4], což ukazuje postoj místních obyvatel k sudetoněmecko-českému uspořádání.

18. září 1938 přišlo do Kačerova československé vojsko, asi z důvodu chystané mobilizace československé armády, a bydlelo několik dní na faře.

Mnichovskou dohodou bylo ale rozhodnuto o postoupení československého pohraničí německé říši, a to do 10. října 1938, což bylo také provedeno. Ve farní kronice je uvedeno: *„Připojení k německé říši bylo přijato s jásotem."* [5] To potvrzuje postoj zdejších lidí k předválečné situaci.

9. října přišlo z Kladska do Kačerova 40 mužů říšsko-německého vojska kvůli zabírání pohraničí a bydleli tam po tři dny, než se přemístili do Velkého Uhřínova.

Hranice Sudet v okolí Kačerova vedla pod obcí Prorubky, Rychnov už byl etnicky české město, a patřil tak do pozdějšího Protektorátu Čechy a Morava.

„Po připojení Sudet k Velkoněmecké říši byla následkem nových hranic jazykově smíšená farnost Liberk rozdělena a obec Proruby byla v listopadu 1938 byla přidělena pastoraci fary v Kačerově" [6].

Následkem bylo také oddělení kačerovské fary spolu s dalšími sudetoněmeckými farami od biskupství v Hradci Králové a přičlenění k německému biskupskému vikariátu v Trutnově, a také převedení z vikariátu v Rychnově k vikariátu ve Velkém Uhřínově.

4.3.4 2. světová válka

Následkem včlenění sudetoněmeckého území do německé říše byl podle říšskoněmeckého krajského správního úřadu kačerovský chudinský fond v červnu roku 1939 zrušen likvidačním komisařem v Liberci a jeho majetek převeden na instituci v Berlíně.
V roce 1939 žilo v Kačerově jen 317 lidí v 87 domech. Od poloviny 19. století obyvatelstva kvůli těžkým podmínkám postupně ubývalo, pokles obyvatel v roce 1939 byl asi způsoben i odvodem mužů do války.

V bojích dne 14. května 1940 padl mladík Karel Stelzel z Kačerova z původního čp. 21, farní kronika ho uvádí jako hodného hocha a dříve hodného ministranta.

---

[3] *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945,* český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno. S.

[4] *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945,* český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno. S.

[5] *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945,* český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno. S.

[6] *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945,* český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno. S.

V bojích proti Rusku, kam německé oddíly vpadly 20. června, našlo smrt 31 vojáků pocházejících z Kačerova, Kunčiny Vsi, Prorub či Šajtavy (Obr. 9).

Více informací o obci z doby druhé světové války není, farní kronika v této době zmiňuje pouze dění okolo správy kostela. Možný zdroj informací, obecná kronika obce, se nedochovala.

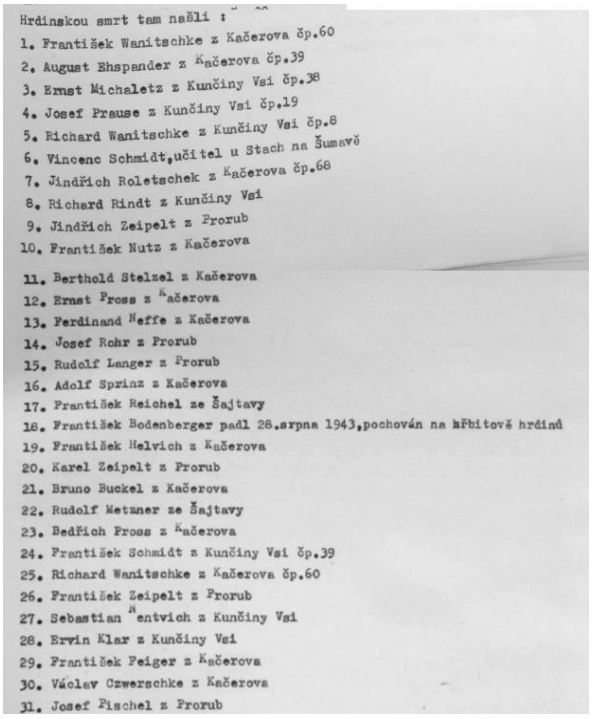

Hrdinskou smrt tam našli :
1. František Wanitschke z Kačerova čp.60
2. August Ehspander z Kačerova čp.39
3. Ernst Michaletz z Kunčiny Vsi čp.38
4. Josef Prause z Kunčiny Vsi čp.19
5. Richard Wanitschke z Kunčiny Vsi čp.8
6. Vincenc Schmidt,učitel u Stach na Šumavě
7. Jindřich Roletschek z Kačerova čp.68
8. Richard Rindt z Kunčiny Vsi
9. Jindřich Zeipelt z Prorub
10. František Nutz z Kačerova
11. Berthold Stelzel z Kačerova
12. Ernst Pross z Kačerova
13. Ferdinand Neffe z Kačerova
14. Josef Rohr z Prorub
15. Rudolf Langer z Prorub
16. Adolf Sprinz z Kačerova
17. František Reichel ze Šajtavy
18. František Bodenberger padl 28.srpna 1943,pochován na hřbitově hrdinů
19. František Helvich z Kačerova
20. Karel Zeipelt z Prorub
21. Bruno Buckel z Kačerova
22. Rudolf Metzner ze Šajtavy
23. Bedřich Pross z Kačerova
24. František Schmidt z Kunčiny Vsi čp.39
25. Richard Wanitschke z Kačerova čp.60
26. František Zeipelt z Prorub
27. Sebastian Ventvich z Kunčiny Vsi
28. Erwin Klar z Kunčiny Vsi
29. František Peiger z Kačerova
30. Václav Czwerschke z Kačerova
31. Josef Fischel z Prorub

Obrázek 9: Vojáci z Kačerova a okolí padlí v červnu 1940. Zdroj: *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945*, český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno.

4.4 1945 - 2017

4.4.1 Poválečné dění - 1945 až počátek 60. let

Po konci války bylo veškeré německé obyvatelstvo vesnice ve třech vlnách odsunuto do východního Německa.

Po válce nepanovaly v Kačerově příliš příznivé podmínky pro život, ležel na odlehlém místě a nebyl elektrifikovaný. Nebylo proto mnoho zájemců o dosídlení vybydlených chalup, i když dosídlenci dostávali chalupy a pozemky od státu zdarma.

Po roce 1946 a v 50. letech tam trvale žilo jen asi 8 - 10 rodin, což byli většinou zemědělci z Rychnovska a Královéhradecka s rodinami. Většinou to nebyli dobří hospodáři a nezvládali odevzdávat povinné trvalé dodávky vypěstovaných plodin. Často to byli lidé se špatnou minulostí a lidé, kteří se chtěli obohatit. Na konci 50. let byly pozemky navíc převedeny do JZD. Do přelomu 50. a 60. let tak naprostá většina dosídlenců odešla.

Domy, v kterých nikdo nebydlel, zchátraly, byly vykradeny a vše, co na domě mělo nějakou hodnotu, bylo rozebráno. Tyto domy byly do počátku 60. let úplně zbořeny.

V roce 1946 objevila Kačerov náhodou pražská předválečná herečka Eva Šanovcová, rozená Branbergerová. O možnosti koupě chalup informovala své příbuzné a známé, a společně nakonec odkoupili pro rekreaci jedenáct chalup v údolí, které díky tomu zůstaly zachovány. Chalupy s vyměřenými pozemky byly oficiálně prodány v roce 1947 a jejich cena byla velmi výhodná, většinu částky navíc bylo možno zaplatit z tzv. vázaných vkladů, které se běžně nedaly používat.

Přes známost s manželi Šanovcovými si zde chalupy pro rekreaci pořídilo i několik známých z Bratrské jednoty baptistů.

Mezi zbořenými budovami byla i rychta čp. 1, dva mlýny a největší statky ve vsi. Zanikl beze zbytku celý Horní Kačerov a všechny budovy Letní Strany, kromě dvou stodol. Ve střední části vsi se dochovalo několik cenných domů. Chalupnickou zástavbu v údolí demolice poškodily jen částečně, cenné stavby v nejstarší a historicky nejcennější části obce zůstaly zachovány.

4.4.2 2. polovina 20. století

Naštěstí jen menší část původních objektů byla vážněji poškozena novodobými přestavbami. Díky nepovedené obnově fungování obce bylo zamezeno nové neregulované výstavbě, která poznamenala většinu jiných vesnic v podhůří. I díky tomu je dnes Kačerov lokalitou jedinečného památkového významu.

I když většina hospodářů z Kačerova odešla, několik obyvatel tam trvale bydlet zůstalo. V posledních padesáti letech ale nepřekročil počet trvalých obyvatel v Kačerově pět osob, dnes zde trvale žijí tři osoby.

Na počátku 70. let 20. století byla v katastru Kačerova povolena výstavba chat. Původně se mělo stavět jen na místech základů starých staveb, to se nakonec částečně nedodrželo. Chat je dnes postaveno 23. Svým ztvárněním i materiálem respektují charakter původní zástavby jen částečně.

Všechny domy, které stály v Kačerově v sedmdesátých letech, byly v té době nově přečíslovány.

Kačerov byl jako poslední část Čech elektrifikován až v roce 1988 a na elektřinu napojen v roce 1989.

Do dnešní doby se zachovalo 30 původních objektů, z toho 24 chalup, škola, kostel, kaple, 2 stodoly a fara; 2 chalupy a fara jsou ovšem vážně znehodnocené. Z původního množství budov, které stály v Kačerově v roce 1945, se jich do dnešní doby zachovalo jen velmi málo. Na části bývalých polí, luk a dvorů zaniklého Horního Kačerova byla vysázena smrková monokultura. Bývalou existenci stavení Horního Kačerova připomínají již jen zbytky základů a osamělé listnaté stromy v jinak jehličnatém lese.

Už v šedesátých a sedmdesátých letech jezdili do Kačerova z Německa původní obyvatelé nebo jejich děti, a po roce 1989 jich navštěvovalo Kačerov ještě více, aby si prohlédli místo odkud pocházejí. Chtěli se podívat do kostela a na hřbitov a někteří i do zbylých domů. Dnes už ale jejich potomci vztah k místu necítí.

Pravděpodobně nejsilnější vztah ke Kačerovu má Marie Satrapová, rozená Pecková, která zde vyrůstala po válce a dnes vlastní jednu z chalup. Tato paní zprostředkovává styk se sudetskými orlickohorskými Němci, konkrétně s folklorní hudební skupinou Adlergebirger. Její dirigent A. Galle je synem kačerovského fotografa Galleho, jednoho z válečných obyvatel obce.

4.4.3 Spolek Údolí Kačerov - 2007 až 2018

Zabraňovat dalšímu poškozování Kačerova nevhodnou výstavbou se snaží zapsaný spolek Údolí Kačerov, který vznikl ještě jako občanské sdružení v roce 2007. Jeho hlavním cílem je zachování nepoškozeného architektonického a krajinného rázu osady Kačerov a podílet se na údržbě a rozvoji místa.

Velkým cílem spolku bylo prohlášení části Kačerova za vesnickou památkovou zónu, což se v roce 2016 podařilo. Vyhlášení památkové zóny v Kačerově vede k účinnější ochraně před devastací památkových hodnot, která hrozila nejen ze strany změn územního plánu, ale i kvůli snaze některých vlastníků pozemků o jejich přeměnu na stavební. *„Existence památkové zóny by také měla zabránit poškozování památkové hodnoty roubených staveb jejich neodbornou přestavbou“* [7].

[7] *Aktuality*, [b.r.] Údolí Kačerov. [online]. Copyright © [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z: http://udolikacerov.cz/category/news/.

Tento záměr ale u části obyvatel Kačerova vyvolal odpor. Vyhlášení památkové zóny se totiž dotýká vlastnických práv vlastníků, kdy musejí žádat památkové úřady o povolení úprav na svých nemovitostech. Námitky na Ministerstvo kultury, které návrh památkové zóny projednávalo, podalo nakonec 11 vlastníku nemovitostí dotčených vyhlášením památkové zóny ze 47 a 3,5 vlastníků původních staveb z celkových 25.

Jednotlivé části zóny byly klasifikovány podle jejich hodnoty na tři typy, které se liší stupněm ochrany. Jsou to části určující (nejhodnotnější), dotvářející a doplňující charakter památkové zóny (Obr. 10).

Dle Jana Pešty *„Kačerov představuje spolu se Šedivinami nejzachovalejší vesnický celek v oblasti Orlických hor a jeden z nejhodnotnějších ve východních Čechách“*, přičemž unikátnost Kačerova spočívá právě v dochování části vesnice jako souborného celku.

Mezi další záslužnou činnost spolku můžeme zařadit například získávání finančních příspěvků na opravu kostela, na opravy původních hrobů na kačerovském hřbitově, shromažďování archivních materiálů o Kačerově, prosazení úpravy územního plánu z roku 2007 a zabránění nežádoucímu umístění stavebních pozemků v Kačerově nebo vybudování informační tabule na modré turistické značce v centru obce.

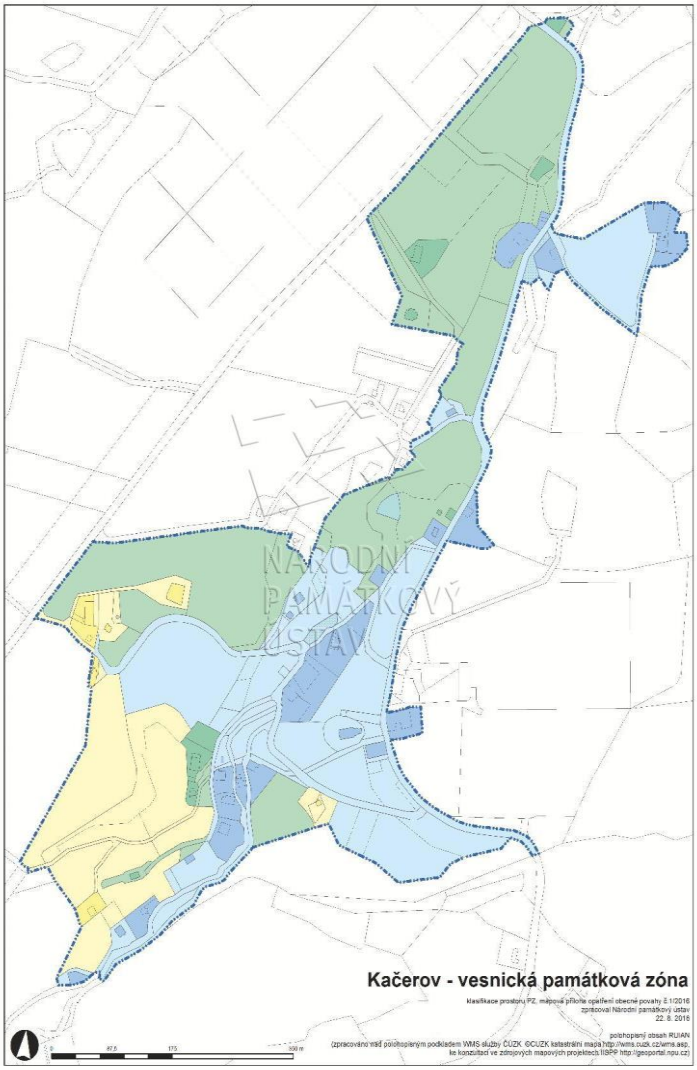

Obrázek 10: Mapa rozlohy památkové zóny Kačerov s vyznačenými stupni ochrany prostorů. Modrá barva - určující charakter, zelená - dotvářející charakter, žlutá - doplňující charakter. Zdroj*: Metainformační systém NPÚ*. [online]. [cit. 28.05.2018]. 1.08.2016 Dostupné z: http://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=679460

4.5 Srovnání starých a nových fotografií

4.5.1 Horní Kačerov (Obr. 11 a 12)

Na fotografii z 30. let 20. století je vidět rozsáhlá zástavba Horního Kačerova. Ze záběru fotografie se dodnes dochovaly jen tři stavby, a to zcela vlevo „Doktorský dům“ če. 74, stodola v popředí, která má dnes jinou střechu, a jedna z budov pozadí, bývalá stodola, která dnes stojí v lese. Vlevo v popředí je vidět statek čp. 1, který vznikl z bývalé sklárny. Budova sklárny byla asi ale většinově dřevěná, a tak s ní měl tento dům po válce společné maximálně základy.

Na současné fotografii je dobře zřejmé zalesnění bývalého Horního Kačerova.

Obrázek 11: Horní Kačerov v 30. letech 20. století. Zdroj: Archiv P. Nováka.

Obrázek 12: Horní Kačerov v současné podobě. Foto P. Novák.

4.5.2 Údolí (Obr. 13 a 14)

Pohled na Kačerovské údolí. Ze staveb na první fotografii se dodnes zachovaly všechny, s výjimkou chalupy přímo pod lesem, na jejímž místě byl později postaven srub a s výjimkou statku vpravo na kopci, na jehož místě dnes stojí chaty. Na současné fotografii je vidět další dostavěná chata (se zelenou střechou).

Obrázek 13: Pohled do údolí. Těsně předválečná historická fotografie, odpovídá poválečnému stavu. Zdroj: Archiv P. Nováka.

Obrázek 14: Pohled do údolí. Současná fotografie. Foto Pavel Novák.

4.5.3 Údolí s kostelem (Obr. 15 a 16)

Všechny objekty na fotografii se dochovaly dodnes, kromě nejzadnější budovy v levé části, bývalé hospody. Dvě chalupy v popředí stojí v kompletní podobě, chalupa za nimi, bývalý mlýn, se z části nedochovala. Z levé strany budovy mlýna možno vidět přívod vody z potoka do mlýna po vantrokách. Nad údolím je kostel a škola, existující dodnes.

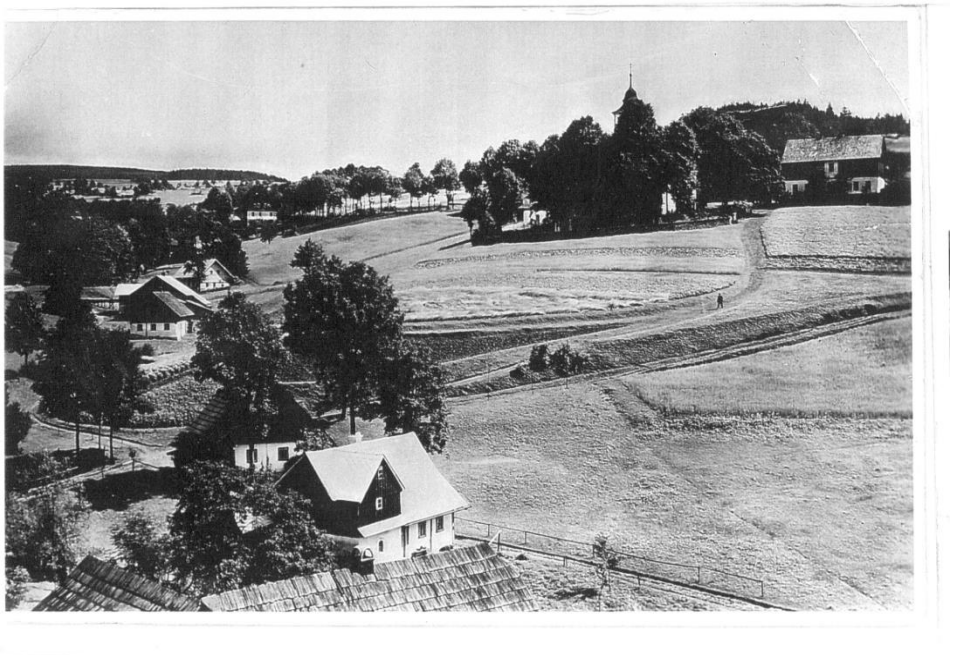

Obrázek 15: Pohled na údolí, kostel a školu. Předválečná fotografie. Zdroj: Archiv P. Nováka.

Obrázek 16: Pohled na údolí, kostel a školu na novodobé fotografii. Fotografováno před rekonstrukcí střechy kostela. Foto P. Novák.

4.5.4 Fara (Obr. 17 a 18)

Bývalá fara če. 29, stojící u silnice nad kostelem, byla v průběhu 2. poloviny 20. století silně znehodnocena primitivními stavebními úpravami a přístavbami, a dnešní stavba tak působí rušivě. Její jádro je ovšem původní. Na současné fotografii je vidět torzo kříže před farou.

Obrázek 17: Kačerovská fara na předválečné nebo válečné fotografii. Zdroj: Archiv P. Nováka.

Obrázek 18: Fara v současné podobě. Foto P. Novák.

4.6 Hospodářství obce

V Kačerově bydleli lidé převážně nižší sociální kategorie. Po konci sklářské etapy se lidé živili převážně zemědělstvím, kdy obdělávali políčka, která se na stráních údolí střídala s travnatými loukami využívanými pro pastevectví dobytka, ve starším období lidé také těžili dřevo. Provozovalo se zde i pěstování lnu, materiálu pro tkaní.

Protože se zde zemědělství nedařilo nejlépe, museli si lidé přivydělávat právě tkalcováním ze lnu a vlny a lepením lubových krabiček.

Ve vesnici sloužily postupně 3 mlýny, jeden z nich če. 54 naproti křížku v údolí, částečně stojí dodnes. Ve směru po proudu potoka byl další mlýn, který dnes nestojí, ale na místě je dodnes patrný náhon. Z třetího mlýna vznikla později tkalcovna, kde fungoval i obchod.

Z řemesel ve vesnici fungovalo několik hospod, řeznictví (dnes če. 62), kolářství i kovářství (dnes če. 31) a v meziválečném období zde měl v čp. 74 živnost i lékař.

Působil zde i sbor dobrovolných hasičů.

Vesnice byla dobře samozásobená vlastní zemědělskou produkcí a obecně velmi soběstačná.

5 Památky

5.1 Architektonické památky

5.1.1 Kostel sv. Kateřiny

5.1.1.1 První kostel

První kačerovský kostel, který je uváděn spíše jako dřevěná kaple, stál pravděpodobně v údolí, v místě kde dnes stojí jeden z kamenných křížů. Kolem kostela asi ležel i hřbitov, a tak se místo nabízí jako potencionální prostor pro archeologický výzkum.

Kostel byl postaven pravděpodobně před rokem 1556, jak soudíme podle dochovaného kostelního zvonu. O existenci kostela v roce 1626 se dovídáme ze Sculteovy mapy, kde je ves Kačerov zakreslena s kostelní věží. V roce 1654 je kačerovský kostel zmiňován v Berní rule jako filiální. V roce 1683 bylo rozhodnuto o zboření zchátralého kostela a výstavbě nového na místě dnešní stavby.

5.1.1.2 Druhý kostel

Druhý kostel byl postaven v roce 1683, jak vyplývá ze Schallerovy Topografie z roku 1790.

Tato raně barokní stavba byla opět dřevěná, nacházela se ale na jiném místě než původní kostel, a to na stráni nad údolím. Až do roku 1774 to byl filiální kostel k Nebeské Rybné.

Kostel byl v roce 1794 zasažen bleskem a až na velkou věž vyhořel, díky čemu zůstaly kostelní zvony zachovány. Zachráněna byla také kostnice, kde se až do postavení nového kostela konaly bohoslužby.

5.1.1.3 Dnešní kostel

Dnešní, třetí kačerovský kostel se začal stavět v roce 1796, stavba byla dokončena v roce 1798, jak značí vročení na hlavním portálu (Obr. 19). Velkou část nákladů na stavbu kostela hradilo obyvatelstvo. Budova byla vysvěcena v roce 1798 na svátek svaté Kateřiny. Stojí na místě předchozího kostela nad údolím, a je tak výraznou krajinnou dominantou (Obr. 20).

Kostel byl postaven na pomezí dvou stavebních slohů, baroka a klasicismu, a je zařazován jako pozdně barokní a raně klasicistní stavba zároveň. Najdeme na něm prvky z obou slohů.

Skládá se pouze z jedné lodě na obdélníkovém půdorysu s odsazeným presbytářem se sakristií. V západním průčelí má vysokou hranolovou věž, završenou jednoduchou cibulovou bání. V interiéru je zachována původní výzdoba. Významná je horní část hlavního portálu, která je zdobená rokokovým vyobrazením kolovratského erbu s vročením 1798. Šlechtický rod Kolowratů zřejmě na stavbu kostela na svém panství přispěl. Architektem kostela byl buď kolovratský stavitel, nebo stavitel A. Kermer.

Kostel je obklopen hřbitovem s kamennou ohradní zdí a zbytky márnice.

V roce 1802 byl kostel natřen a vybaven dřevěným vybavením, oltáři, kazatelnou, baldachýnem, zpovědnicí, křtitelnicí. Byl také vymalován, vyzdoben, doplněn lustry a varhany od mlynáře z Kačerova. V tomto roce byla postavena hřbitovní zeď a kříž u kostela.

V pozdějších letech byl kostel dále zvelebován, peníze se získávaly buď z majetku kostela, z majetku obce, z veřejných sbírek nebo dary od lidí.

V roce 1839 zde byla zcela nově zřízena sakristie. V roce 1855 byl kačerovský kostel na žádost zdejšího lokalisty povýšen z lokálie na faru.

Roku 1864 byl na hlavní oltář v kostele za velikých oslav instalován nový obraz vysoké umělecké hodnoty představující sv. Kateřinu.

Prostřední zvon byl v roce 1871 přelit a při svěcení získal jméno Maria. V roce 1890 probíhala celková renovace kostela. Zvon Maria se roku 1905 rozlomil, byl v Praze znovu přelit a o rok později byl opět zavěšen na věž. V roce 1922 byly v Kačerově umístěny dva nové zvony nahrazující dva zvony odvezené v roce 1916.

25. února 1940 byla v kostele prvně představena nově utvořená církevní rada, která měla na starost pomoc při správě majetku kostela. Na jaře 1940 byla poprvé zavedena církevní daň.

V roce 1958 byl kostel spolu se sousoším Piety prohlášen za registrovanou nemovitou kulturní památku.

Kostel se v současné době nenachází v ideálním stavu. Do kostela zatéká, dřevěné konstrukce hnijí a strop je poškozený. Celková cena opravy kostela před opravou věže byla odhadnuta na 2,5 milionů Kč. Kostelní varhany jsou rozbité a jejich oprava je odhadnuta také na 2,5 milionu Kč.

V roce 2012 byla díky spolku Údolí Kačerov opravena kostelní římsa. V roce 2017 byla zcela zrekonstruována věž kostela. Byla položena nová šindelová krytina, opraven krov a ochoz a starý kříž, neuměle svařený až po válce, byl nahrazen novým podle původní předlohy (Obr. 21).

Interiér kostela je dodnes zachován v autentickém stavu od konce 2. světové války, jiný je pouze oltářní obraz (Obr. 22).

V kostelní věži jsou cenné bronzové zvony, jeden z roku 1556 a druhý z roku 1753 (Obr. 23 a 24). Oba zvony jsou funkční, u prvního je ale riziko prasknutí. Zvon z roku 1556 lze považovat za nejstarší funkční artefakt v Kačerově. Menší zvon z roku 1753 je možno považovat za cennější, i když je mladší, protože z této doby se zvonů dochovalo velmi málo.

V kostele se pravidelně konají mše římskokatolické církve farářem z Rokytnice v Orlických horách.

Obrázek 20: Kačerovský kostel z boční jižní strany. Foto P. Novák.

Obrázek 19: Detail hlavního portálu kostela s kolowratským erbem a nápisem 1798. Foto P. Novák.

Obrázek 21: Opravená střecha, ochoz a kříž na věži kostela. Foto P. Novák.

Obrázek 22: Interiér kostela. V pozadí je vidět nový oltářní obraz. Foto P. Novák.

Obrázek 23: Kostelní zvon z roku 1556. Na horní části zvonu lze přečíst část nápisu „TENTO ZWON SLIT WHRADCI LETA PANIE M. D. L. VI.“. Foto P. Novák.

Obrázek 24: Kostelní zvon z roku 1753. Foto P. Novák.

5.1.1.4 Hřbitov (Obr. 25)

Hřbitov kolem kostela vznikl současně s ním, tedy na konci 18. století. V roce 1877 byl hřbitov rozšířen a celý obezděn novou kamennou zdí.

Z doby první republiky se dochoval plán hřbitova, rozdělený na území podle víry, a s vymezeným prostorem pro děti. Je z něj zřejmé, že naprostá většina místních obyvatel byli katolíci. (Obr. 26)

Do areálu dosud sloužícího hřbitova vede z jižní strany nová dřevěná brána, u severní strany ohradní zdi se nachází torzo bývalé márnice. Na hřbitově je zachována řada původních náhrobků. Nejvyšší uměleckou hodnotu má náhrobek rodiny Hartwichovy (Obr. 27). Je zde také výrazný hrob Emiliana Kaufmanna (Obr. 28). Z jižní strany kostela je k jeho lodi připevněn velký dřevěný misijní kříž.

Ohradní zeď kostela je poškozená a částečně rozbořená a její oprava byla odhadnuta na 0.4 mil. Kč.

Obrázek 25: Pohled na hřbitov kolem kostela. Je zde vidět i rozbořená ohradní zeď. V pozadí lze vidět školu. Fotografováno před rekonstrukcí střechy kostela. Foto P. Novák.

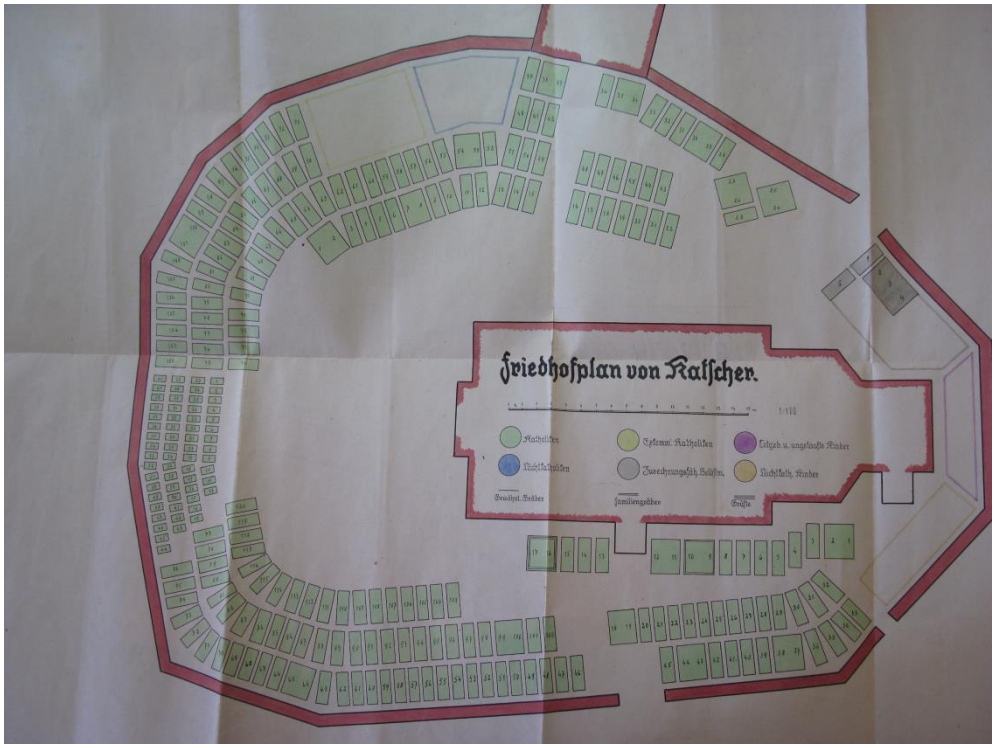

Obrázek 26: Plán kačerovského hřbitova z doby 1. republiky. Zdroj: Archiv M. Uškrta.

5.1.1.4.1 Hrobka rodiny Hartwichů

Výrazná honosná hrobka rodiny Hartwichů byla vytesána choceňským sochařem a kameníkem Josefem Reilem v secesně-funkcionalistickém stylu. Hrobku a honosný náhrobek pořídili bývalí statkáři, manželé Hartwichovi, pro svoji dceru Annu za peníze utržené z prodeje kačerovského statku čp. 2. Centrem díla je schoulená postava dívky z bílého, údajně laoského mramoru v životní velikosti.

„Ženská postava, klečící na žulovém podstavci, se opírá o kamenný blok s nápisy, mementem a fotografiemi vyvedenými v porcelánových oválech“ [8].

K náhrobku ze stran přiléhají funkcionalistické pilíře s obnovenými měděnými lampami, nad ním se nachází opravená stříška.

Hrobka pochází z roku 1915, kdy Anna zemřela. Do hrobky byli později pohřbeni i její rodiče.

Obrázek 27: Hrobka rodiny Hartwichů. Fotografie je ještě bez obnovených lamp. Foto P. Novák.

[8] UŠKRT, Miroslav, [b.r.]. *Secesně-funkcionalistický náhrobek Hartwichů na kačerovském hřbitově. Historie statku čp. 2 a rodu Hartwichů.* Nepublikováno. S. 5.

Obrázek 28: Hrob Emiliana Kaufmanna. Foto P. Novák.

5.1.2 Lidová architektura

Na území Kačerova je unikátním způsobem zachována lidová podhorská vesnická architektura. Navzdory novodobým ztrátám je zde uchován soubor roubených lidových staveb typických pro podhůří Orlických hor.

Nalezneme zde zejména přízemní chalupy tzv. východosudetského typu, pocházející většinou z 18. a 19. století. Jedná se o domy s komoro-chlévní dispozicí, s roubenými světnicemi a zděnými zadními díly. U některých budov je vnější roubení nebo vnitřní jádro zcela nebo částečně nabílené. Charakteristickými prvky jsou bedněné přístavky a vstupní zádveří a také bedněné štíty, někdy s podlomením.

Dříve byly typickou střešní krytinou šindele, které jsou dnes ve všech případech nahrazeny nebo překryty jinou krytinou.

Nejstarší dochované chalupy ve vsi pocházejí z konce 18. století. Mezi chalupy z tohoto období patří chalupa če. 62 s unikátním bedněným štítem zdobeným jednoduchým "schodovitým" vzorem z lišt a také chalupa če. 64 s jednoduchým bedněným štítem, sdruženými okny s typickou stříškou a ochozem kolem roubené světnice (Obr. 29). Dům če. 64 je dendrochronologicky datován do roku 1797.

Ostatní chalupy pocházejí z 19. století a vyznačují se stěnami ze silnějších trámů a jednoduchými šambránami kolem oken.

V průběhu druhé poloviny 19. a první poloviny 20. století byla řada stavení přestavována a upravována. Mezi úpravy patřilo nastavování bedněných polopater kvůli rozšíření prostoru.

U domů dnes převažují sedlové střechy s vaznicovými krovy.

Největší množství hodnotných staveb se zachovalo v dolní části obce, v údolí kolem dnešního Liberského potoka. Kromě již zmiňovaných je zajímavý například dům če. 56 na protějším břehu potoka. Chalupa je překrytá širokou sedlovou střechou a má předstupující křížovou světničkou (Obr. 30).

Ze staveb mimo samotné údolí můžeme zmínit například dům če. 41, stojící na tzv. Letní straně. Přízemní stavení je zděné, v zadní části ale obsahuje roubenou část. Ve střední části vsi stojí hodnotná chalupa če. 32, která má jako jediná ve vsi zachovalou roubenou konstrukci v celém domě (Obr. 31). U silnice stojí bývalá kovárna če. 31, která pochází asi až z 2. poloviny 19. století. Přízemí, které dříve tvořilo kovářskou dílnu, je

kamenné, obytné patro je roubené a svisle obedněné (Obr. 32). Hodnotnou hospodářskou stavbou je také samostatná zděná stodola na planině Letní strany, která je zbytkem hospodářského stavení. Její průčelí jdou zdobena slepými arkádami, které se jako prvek často objevují u hospodářských objektů orlického podhůří.

„Kačerov je pokládán významnými českými odborníky na lidovou architekturu (Ing. arch. Jan Pešta, prof. Ing. arch. akad. arch. Václav Girsa, Ing. arch. Karel Kuča, prof. Ing. arch. Jiří Škabrada, CSc., Ing. Jiří Balský) za nejzachovalejší příklad původního vesnického osídlení Orlických hor“ [9].

Díky zachovalému souboru tradiční vesnické architektury byl Kačerov v červnu roku 2016 prohlášen za vesnickou památkovou zónu.

Obrázek 29: Chalupa če. 64. Zdroj: Archiv P. Nováka.

[9] *Kdo jsme, co chceme a co ne,* [b.r.] Údolí Kačerov. [online]. Copyright © [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z: http://udolikacerov.cz/kdo-jsme-co-chceme-a-co-ne/.

Obrázek 30: Chalupa če. 56. Vpravo je vidět dostavěná křížová světnička. Foto P. Novák.

Obrázek 31: Chalupa če. 32, u silnice naproti kapličce. Foto P. Novák.

Obrázek 32: Dům če. 31, bývalá kovárna. Foto P. Novák.

5.1.3 Škola

Školní vyučování v kačerovském kostelním obvodě mělo počátek v roce 1691. Vyučování probíhalo nejprve po chalupách.

V roce 1821 byla zahájena stavba kamenné školy vedle kostela. 25. listopadu téhož roku byla škola slavnostně vysvěcena a výuka se přestěhovala do budovy školy. Ta se skládala z učebny a jedné obytné místnosti a vedle ní se nacházela hospodářská budova.

Školu navštěvovaly děti z Kačerova, Kunčiny vsi, Šajtavy a později také z Kamence.

Od roku 1812 do roku 1852 učil na kačerovské škole dědeček Emiliana Kaufmanna, Josef Acksteiner.

Na škole učil také otec Emilana Kaufmanna, František Kaufmann, který byl v roce 1854 povýšen z podučitele na skutečného učitele. Později byl nucen Kačerov opustit pro své nemorální chování, které pravděpodobně znamenalo jeho změnu vyznání na evangelickou víru.

Ve škole byla místním farářem založena knihovna, kam spolu se školním dozorcem doplňovali moralizující knihy.

Škola sloužila jako dvoutřídka, ve které se vyučovalo až 96 dětí.

Budova školy byla v roce 1883 zvýšena o roubené patro. Dnes je tedy budova patrová, nad zděným přízemím je roubené a svisle obedněné patro.

Po válce pořádal v bývalé škole Cyril Burget semináře pro křesťanskou mládež. Později byl objekt využíván jako rekreační objekt města Vysoké Mýto a nyní je v soukromém vlastnictví (Obr. 33).

Obrázek 33: Budova školy. Foto P. Novák.

5.2 Další památky

5.2.1 Kaple Panny Marie (Obr. 34)

Prostá kaplička Panny Marie stojící ve středu vsi u silnice je na portálku datovaná rokem 1858. Dal jí postavit kačerovský zahradník Sebastian Ungrád. Má obdélníkový půdorys, kamenný vstupní portálek a jednoduchý trojúhelníkový štít. V nedávné době byla na střechu kaple položena nevhodná krytina a je snaha o její výměnu za šindelovou krytinu.

Obrázek 34: Kaple Panny Marie. Foto P. Novák.

5.2.2 Kříž u kostela (Obr. 35)

Za kačerovským kostelem stojí hodnotný klasicistně-rokokový kamenný krucifix z roku 1802. Vlastní kříž je ve spodní části zdoben reliéfy s květinovými motivy, na soklu je vyobrazen motiv Bolestné Panny Marie. Kříž byl v roce 1939 opraven sochařem Ešpandrem z Rokytnice v O. h.

Obrázek 35: Kříž u kostela. Foto P. Novák.

5.2.3 Kříž v údolí (Obr. 36)

Tento pískovcový kříž stojí na předpokládaném místě prvního kačerovského kostela. Byl vztyčen roku 1793 a roku 1854 byl obnoven. Je zdoben reliéfními rokokovým ornamenty.

Obrázek 36: Kříž v údolí. Foto Pavel Novák.

5.2.4 Sousoší Piety (Obr. 37)

Sousoší piety u silnice na jižním okraji vsi zobrazuje Pannu Marii s bezvládným Kristovým tělem. Ve spodní části je na reliéfu vyobrazen modlící se Kristus v Getsemanské zahradě. Pieta byla původně polychromovaná. Sousoší stojí na romantickém pseudogotickém soklu.

Pietu nechal vyrobit Anton Neffe od vambereckého sochaře J. F. Mielnitzkého v roce 1832, v roce 1858 byla opravena.

V roce 1958 byla Pieta prohlášena za registrovanou nemovitou kulturní památku.

Obrázek 37: Sousoší Piety. Foto P. Novák.

5.2.5 Kříž u fary (Obr. 38)

Kříž stojící u bývalé kačerovské fary pochází pravděpodobně z přelomu 19. a 20. století. Není v dobrém stavu, dochovala se jen jeho spodní část. Je značen L. Schránek, Dobruschka.

Obrázek 38: Kříž u fary. Foto Pavel Novák.

5.2.6 Boží muka v Horním Kačerově (Obr. 39)

U cesty směrem na hřeben na konci bývalého Horního Kačerova se nachází drobná boží muka ve tvaru výklenkové kapličky asi z přelomu 19. a 20. století.

Obrázek 39: Boží muka v Horním Kačerově. Foto Pavel Novák.

5.2.7 Památník obětem I. světové války (Obr. 40)

Ve střední části původní vsi se pod skalkou nachází památník obětem I. světové války. Má podobu hrubě opracovaného žulového kamene se jmény téměř třiceti obětí pocházejících z Kačerova.

Obrázek 40: Památník obětem 1. světové války. Foto P. Novák.

5.2.8 Kamenné mostky (Obr. 41 a 42)

V dolní části vsi stojí 2 původní celokamenné mostky. Jedním z nich je kamenný klenutý mostek u bývalého mlýna če. 54, s nesymetrickou valenou klenbou z lomového zdiva, který byl součástí drobné nádržky nad mlýnem. Pochází asi z 1. poloviny 19. století.

Směrem od něj proti proudu potoka se nachází mladší klenutý kamenný silniční mostek z opracovaných kvádrů asi z počátku 20. století.

Obrázek 41: Kamenný mostek z lomového zdiva. Zdroj: *Kačerov se stal první vesnickou památkovou zónou v Orlických horách.* [9. 6. 2016]. Národní památkový ústav. [online]. [cit. 25. 5. 2018]. Dostupné z: .https://www.npu.cz/cs/uop-josefov/pro-media/11005-kacerov-se-stal-prvni-vesnickou-pamatkovou-zonou-v-orlickych-horach.

Obrázek 42: Silniční mostek z opracovaných kvádrů. Zdroj: PEŠTA, Jan. *Kačerov, stavebněhistorický posudek vesnice*, 2007, archiv P. Nováka. Většina textové části dostupná z https://www.mkcr.cz/opravne-rozhodnuti-opatreni-obecne-povahy-c-1-2016-o-prohlaseni-pamatkove-zony-kacerov-obec-zdobnice-1643.html.

5.2.9 Studánky (Obr. 43 a 44)

Ve vsi je umístěno několik kamenných studánek.
Nad lesní cestou v jihozápadní části vsi je klenutá studánka v podobě zemního sklepa, s průčelím z velkých kamenů a kamenným portálkem asi z 2. poloviny 19. století.

V dolní části vsi u če.59 se dochoval kamenný zemní sklep s vodní nádrží, který sloužil buď jako studánka, nebo mlíčník.

Obrázek 43: Studánka u lesní cesty. Zdroj: PEŠTA, Jan. *Kačerov, stavebněhistorický posudek vesnice*, 2007, archiv P. Nováka. Většina textové části dostupná z https://www.mkcr.cz/opravne-rozhodnuti-opatreni-obecne-povahy-c-1-2016-o-prohlaseni-pamatkove-zony-kacerov-obec-zdobnice-1643.html.

Obrázek 44: Studánka u če. 59. Zdroj: PEŠTA, Jan. *Kačerov, stavebněhistorický posudek vesnice*, 2007, archiv P. Nováka. Většina textové části dostupná z https://www.mkcr.cz/opravne-rozhodnuti-opatreni-obecne-povahy-c-1-2016-o-prohlaseni-pamatkove-zony-kacerov-obec-zdobnice-1643.html.

6 Významné osobnosti

6.1 Emilian Kaufmann

Emilian Kaufmann pocházel z Kačerova, narodil se v místní škole 5. ledna 1852 prostým rodičům, českým Němcům (Obr. 45). Byl to zejména lékař, pedagog a činovník pěveckých sborů. I přes svůj německý původ se stal během života českým vlastencem.

Emilian se nejprve učil v kačerovské škole, poté jako nadaný žák odešel studovat na gymnázium do Rychnova. V kvintě se přestěhoval do Hradce Králové, kde navštěvoval dnešní Gymnázium J. K. Tyla a kde i v devatenácti maturoval. I zde, stejně jako na gymnáziu v Rychnově, nedostával příliš pěkné známky, chování však bylo hodnoceno jako vzorné. Na další studium odešel na Karlo-Ferdinandovu universitu do Prahy, kde na lékařské fakultě studoval 6 let medicínu, a to do roku 1877. Následující tři roky strávil při plnění vojenské služby jako voják v Bosně. Na škole promoval až v roce 1884, ve svých 32 letech.

Byl výborným zpěvákem, varhaníkem, dirigentem, učitelem hudby a několik skladeb i sám složil.

Jako svému hlavnímu povolání se ale rozhodl věnovat medicíně. Již v roce 1884 nastoupil na německou pražskou kliniku, kde se později stal přednostou univerzitního ambulatoria pro nemoci ušní, nosní a krční. V roce 1892 bylo ORL ambulatorium změněno na samostatnou kliniku, kterou vedl až do své smrti; za tu dobu vychoval několik set lékařů ORL.

Obrázek 45: Emilian Kaufmann. Zdroj: Historie kliniky ORL a chirurgie hlavy a krku 1. LF UK a FN v Motole. [online]. [cit. 21. 05. 2018]. Dostupné z: http://orl.lf1.cuni.cz/historie

Kaufmann prováděl první radikální ušní operace, vypracoval vlastní operační techniku, navrhl a zdokonalil řadu chirurgických nástrojů. Provedl prví úspěšnou výčnělkovou operaci, aplikoval řadu svých originálních léčebných postupů. Ty považoval za samozřejmé, ale později se často staly základem, na kterých stavěli jeho následovníci. Je považován za zakladatele české otorhinolaryngologie, byl členem Rakouské otologické společnosti, také napsal učebnici otologie.

Mezi jeho další zájem patřila politika, byl členem sboru obecních starších Královského hlavního města Prahy, což byla obdoba dnešního městského zastupitelstva a členem pražské městské rady.

Kaufman se také věnoval hudebním aktivitám, zejména sborovému zpěvu, jako hudební pedagog a při organizaci pěveckých spolků.

Dalším jeho zájmem byla cyklistika, byl členem českého klubu velocipedistů na Zbraslavi a propagátorem cyklistiky.

Emilian Kaufmann se za svůj život vypracoval z chudých podmínek na velmi váženého bohatého občana. I když žil celý život v Praze, ke Kačerovu měl zřejmě dobrý vztah, navštěvoval ho po celý život. Ve své závěti odkázal kačerovskému kostelu 400 korun, většinu peněz ale odkázal Pražskému ústavu pro hluchoněmé na Smíchově. Dne 7. července 1912 zemřel v Praze, pohřben byl ale o den později na kačerovském hřbitově, kde mu Pražský ústav pro hluchoněmé z vděčnosti nechal postavit krásný náhrobní kámen.

6.2 Cyril Burget

Cyril Burget byl baptistický misionář, kazatel a tajemník Bratrské jednoty baptistů (Obr. 46).

Narodil se 13. 10. 1896 v Lipové u Boskovic na Moravě do chudé katolické rodiny. Během první světové války sloužil v rakousko-uherské armádě a po vzniku Československa byl až do roku 1921 zaměstnancem v československé armádě.

V této době působil v jeho rodné Lipové baptistický kazatel Josef Dvořák, jehož učení Burgeta velmi oslovilo a ten se rozhodl zasvětit svůj život službě kazatele. Nedlouho poté byl v Brně pokřtěn a naskytla se mu možnost pracovat misijně na celý úvazek ve Vysokém Mýtě a okolí. Jeho misie byly úspěšné, a tak byl zanedlouho ve Vysokém Mýtě ustanoven samostatný baptistický sbor. Na konci roku 1926 ale změnil působiště do tehdy ryze katolické Kroměříže.

I přes těžké začátky se mu díky své odhodlanosti podařilo vybudovat v Kroměříži sbor baptistů, který byl v roce 1929 oficiálně ustanoven s Burgetem jako kazatelem. V kroměřížském sboru sloužil až do roku 1946.

V době druhé světové války se Cyril Burget aktivně podílel na protifašistickém odboji jako vedoucí jednotky podzemního hnutí a poté jako velitel partyzánské skupiny Grado.

Obrázek 46: Cyril Burget. Zdroj: POSPÍŠIL Vlastmil, Jaroslav SMÍLEK a Jan VYCHOPEŇ. Kazatelé Bratrské jednoty baptistů, 2005.

Po roce 1946 přešel do pražského baptistického sboru, kde zvládl na svou stranu strhnout další lidi a Vinohradský sbor se tak značně rozrostl. V roce 1950 byl bratr Cyril Burget zvolen tajemníkem BJB v ČSR. V této době však již komunistický režim zahájil politické procesy proti různým církvím, z nichž BJB byla v nelibosti i pro své styky s USA. Burget na sebe upoutal pozornost STB nejen svou úspěšnou misijní činností, ale i vydáváním časopisu „Slova pro život“.

V roce 1952 byl Cyril Burget zatčen ve své chalupě v Kačerově. V červnu 1953 byl souzen ve vykonstruovaném procesu před senátem krajského soudu v Chrudimi, kde byl shledán vinným z trestného činu vyzvědačství a odsouzen k 7 letům odnětí svobody, ke ztrátě občanských práv a k propadnutí poloviny majetku. Uvězněn byl ve věznici pro těžké zločince ve Valdicích. Zde zemřel dne 4. 2. 1954 na následky mučení a neléčené těžké nemoci ve věku 58 let.

Cyril Burget se do Kačerova dostal v rámci poválečného prodeje chalup, kde zakoupil chalupu če. 59. V kačerovské škole pořádal semináře a tábory pro křesťanskou mládež. Občanské sdružení Kačerov na jeho památku pojmenovalo v roce 2009 jeho jménem nový můstek přes Liberský potok.

6.3 Eva Gerová

Eva Gerová (Obr. 47) se narodila v Praze pod jménem Eva Branbergerová dne 4. března 1920 do rodiny hudebního vědce a operní pěvkyně

Již jako malá hrávala v pražských divadelních představeních. Navštěvovala anglické gymnázium, z něhož v kvartě přešla na dramatické oddělení Státní konzervatoře v Praze. Už v šestnácti letech se objevila ve filmu Manželství na úvěr režiséra Oldřicha Kmínka, kterého zaujala při přijímacích zkouškách na konzervatoř. Její jemný dívčí vzhled, nevinná tvář a laskavý hlas zaujal i další filmové činitele a předurčili ji pro role slušných a spořádaných dcerušek. V roce 1937 hrála ve filmu Otec Kondelík a ženich Vejvara, který je asi jejím nejznámějším počinem, a také ve snímku Karel Hynek Mácha. Dalšího roku si zahrála v komediích Pán a sluha, Svatební cesta, Slečna matinka a v dalších filmových dílech. Těsně před počátkem protektorátu Čechy a Morava se v devatenácti letech, v roce 1939, představila naposledy v hlavní roli komedie Venoušek a Stázička. Téhož roku ještě krátce hrála v divadle Na Vinohradech. Její herecká kariéra tak trvala pouhé tři roky, za tu dobu zvládla hrát ve dvanácti filmech. Svůj pseudonym vytvořila z druhé poloviny svého původního jména, které bylo dlouhé a složité.

Obrázek 47: Eva Gerová. Zdroj: Eva Gerová - Fotogalerie - FDb.cz [online]. Copyright © 2003 [cit. 21. 05. 2018]. Dostupné z: https://www.fdb.cz/lidi-fotogalerie/32521-eva-gerova.html.

Ještě v roce 1939 se provdala za lékaře Jaroslava Šanovce a přijala jeho jméno. Narodily se jim dvě děti a Eva Gerová se zcela věnovala své rodině a ukončila hereckou a filmovou kariéru. Po válce pracovala v pražských knihovnách a později jako knihovnice v Divadelním a filmovém oddělení pražské Městské knihovny.

Až v pokročilém věku se opět objevila na veřejnosti, vystoupila na několika veřejných akcích, v televizi a rozhlase. Zemřela ve vysokém věku devadesáti tří let 5. 6. 2013 v Praze.

Eva Gerová poprvé navštívila Kačerov při svém pobytu ve Zdobnici. V roce 1947 zde zakoupila s rodinou chalupu če. 63 a stala se prvním kačerovským poválečným osadníkem. První chalupu později prodala a zakoupila sousední chalupu če. 64, kterou navštěvovala až do rozvodu svého manželství v 70. letech. Do Kačerova přivedla i své vrstevníky z příbuzných a známých a pomohla tak zachránit 11 původních kačerovských chalup.

6.4 Lubomír Školoud

Lubomír Školoud byl skaut, který věřil ve spravedlnost a demokracii, kreslíř a politický vězeň (Obr. 48). Narodil se v prosinci roku 1930 v Nasavrkách.

V roce 1950, ve dvaceti letech, byl odsouzen za velezradu. Prošel mnoha komunistickými kriminály, včetně obávané věznice Leopoldov. Dvakrát se neúspěšně pokusil o útěk z vězení, po prvním útěku z Jáchymova dostal další trest a měl si odsedět 31 let ve vězení. Při jednom pokusu o útěk byl těžce postřelen. Ve vězení strávil celkem 14 let, propuštěn byl v roce 1964.

V roce 1968 se podílel na obnově svého domovského oddílu, hradecké "Dvojky". Po dalším zákazu skautingu v roce 1970 vybudoval v Kačerově spolu se svými mladšími přáteli na místě jedné z původních staveb srub, který dotváří původní lidovou zástavbu. Po listopadu 1989 se opět angažoval při obnově skautské organizace.

Vzpomínky a deníky Lubomíra Školouda, které psal ve vězení, sepsal Petr Štěpánek do knihy Na všechno buď připraven!. Kniha doplněna o Školoudovy autorské kresby líčí jeho putování věznicemi, podmínky v nich, spoluvězně, bachaře a neustálé vyhlížení svobody. Je zajímavou výpovědí o době 50. let minulého století. Školoud je také autorem tábornické brožury Skautská všehochuť, kterou sám ilustroval.

Lubomír Školoud zemřel v 23. srpna 2001.

Obrázek 48: Lubomír Školoud. Zdroj: *Na všechno buď připraven*. Česká televize [online]. Copyright © [cit. 21 .05. 2018]. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/porady/141388-na-vsechno-bud-pripraven/29332424120/.

7 Příroda

7.1 Příroda

V katastrálním území Kačerov se nachází několik druhů přírodních biotopů.

V dolní části obce, na levém úbočí Liberského potoka, *„se nachází komplex autenticky zachovalých acidofilních bučin, které se vyznačují druhově chudým bylinným patrem, kterým dominují zejména traviny (metlička křivolaká)“* [10].

V rozevřeném kačerovském údolí se nachází množství strání, které byly po dlouhou dobu využívány k pasení dobytka a sečení a některé části jako pole. Část luk na úbočí je dodnes využívána k lučnímu hospodaření. Tyto květnaté louky se vyznačují vysokou druhovou bylinnou rozmanitostí, kterou tvoří například štírovník růžkatý, vikev plotní, kakost luční, osívka jarní, jestřábník žlutý a oranžový, rdesno hadí kořen a sléz pižmový.

Kolem pramenišť podél potoka se vyskytují pásy devětsilu bílého a lékařského, v dolní části vsi jsou zejména na jaře patrné porosty bledule jarní.

Charakter vesnice je doplňován alejemi stromů podél obou silnic v Kačerově.

Kačerov zasahuje polovinou své rozlohy do CHKO Orlické hory, na jejím území stojí ale jen 10 chalup.

Na území Kačerova se nachází přírodní rezervace Rašeliniště Kačerov a evropsky chráněná lokalita NATURA 2000.

7.2 Přírodní rezervace Rašeliniště Kačerov

Přírodní rezervace Rašeliniště Kačerov byla zřízena 5. července 1984, dnes má rozlohu 17,31 hektaru (Obr. 49).

Je tvořena komplexem lučních pramenišť až přechodových rašelinišť, které jsou částečně zarostlé náletovými dřevinami, jako je olše šedá, břízy, vrby či jasan ztepilý.

V sedmdesátých letech 20. století bylo rašeliniště částečně poškozeno umělou meliorizací a přehrazením. V nedávné době byly v rezervaci vytvořeny umělé tůňky s cílem zabránit nežádoucímu odvodňování oblasti. Rezervace byla nově rozšířena o nové mokřadní louky.

Rostou zde druhy květin jako je vachta trojlistá, prstnatec májový, srha laločnatá či zdrojovka bahenní, která značí čisté vody a prameniště.

V rezervaci žije reliktní druh rašeliništního pavouka Heliophanus dampfi a vzácné druhy chrostíků. Masově se zde vyskytuje skokan hnědý a čolek horský, vzácně skokan ostronosý. Žijí zde ohrožené motýlí druhy modrásek očkovaný a modrásek bahenní.

7.3 NATURA 2000

Do soustavy chráněných území NATURA 2000 byla zahrnuta oblast v horní části Kačerova jako evropsky významná lokalita, ve které se nachází několik původních uměle vytvořených rybníků. Spolu s tím byla oblast dolního rybníka vyhlášena jako přírodní památka Kačerov (Obr. 49). Důvodem ochrany je podpora populace významných druhů modráska bahenního a modráska očkovaného. Jsou řazeny mezi téměř ohrožené. Tito motýli se vyskytují u vodních nádrží a toků v oblastech s loukami s rostlinou krvavec toten, ze které sají nektar a vkládají vajíčka do jeho květenství.

[10] *Kačerov (Zdobnice)* [online], poslední aktualizace 2. 10. 2017 [cit. 27. 5. 2018], Wikipedie. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ka%C4%8Derov_(Zdobnice)

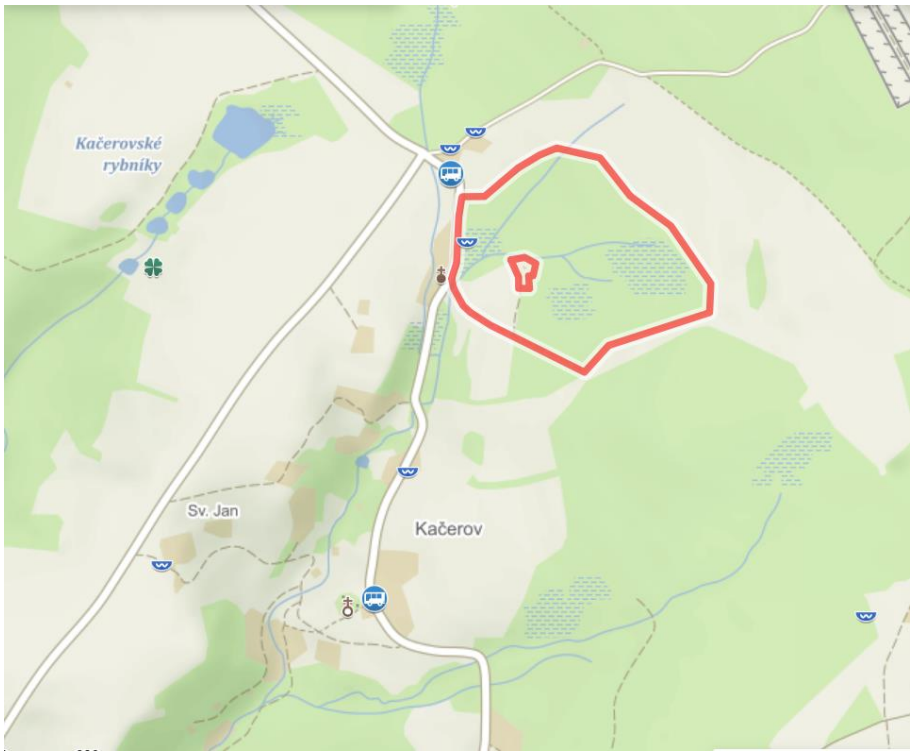

Obrázek 49: Přírodní rezervace Rašeliniště Kačerov, vyznačeno červeným obrysem. V levé horní části je vidět oblast kačerovských rybníků, vyhlášená jako evropsky významná lokalita a přírodní památka Kačerov. Zdroj: *Mapy.cz* [online]. Dostupné z: https://mapy.cz/zakladni?x=16.3802022&y=50.2375062&z=15&source=base&id=2086133

7.4 Zalesnění

V Kačerově byly v 60. letech 20. století na značné části původně osídleného území, kde byly dříve louky, pole a domy, vysázeny lesy, a dnes je tedy prostor výrazně zalesněný. (Obr. 50 a 51)

Obrázek 50: Letecká fotografie z roku 1953. Na mapě označena místa červenými číslicemi: 1 - Křižovatka cest, 2 - Kostel sv. Kateřiny. Zdroj: *Letecké měřické snímky.* Dostupné z: http://lms.cuzk.cz/lms/lms_prehl_05.html?lastextent=-604500,-1041700,-599500,-1046700&rokod=1936&rokdo=2014

Obrázek 51: Letecká fotografie z roku 2016 nebo 2017. Na mapě označena místa červenými číslicemi: 1 - Křižovatka cest, 2 - Kostel sv. Kateřiny. Zdroj: *Letecké měřické snímky.* Dostupné z: http://lms.cuzk.cz/lms/lms_prehl_05.html?lastextent=-604500,-1041700,-599500,-1046700&rokod=1936&rokdo=2014

8 Závěr

Cílem mé práce bylo komplexně a přehledně sepsat informace o vesnici Kačerov v Orlických horách.

Původně jsem plánovala věnovat se v práci pouze historii, rozhodla jsem se ji ale doplnit o další náměty tak, aby vznikl celkový soubor informací o Kačerově. Hlavním tématem zůstaly dějiny obce od prvních zmínek až do současnosti.

Charakter vsi byl určován polohou v pohraniční sudetské oblasti Orlických hor. První písemná zmínka o vsi se datuje do roku 1562 v urbáři rychnovského panství, vznikla ale dříve. Vesnice se rozvinula ve spojitosti se sklárnou, která zde fungovala v 2. polovině 16. století. Po zaniknutí sklářství se obec dále rozvíjela, přeorientovala se ale na zemědělskou výrobu. V průběhu 17. století došlo k výměně českého obyvatelstva za německé, které tam přišlo ze sousedního Kladska za prací, nebo z Tyrol kvůli těžbě. Obec zůstala německá až doby po 2. světové válce, kdy byli obyvatelé odsunuti do Německa. Po nepodařeném pokusu o osídlení byla většina stavení zbořena, kromě těch, které koupili lidé pro rekreaci a tím cenné stavby zachránili. O zachování zachráněných staveb i charakteru celého místa v co nejlepším stavu se od roku 2007 snaží zapsaný spolek Údolí Kačerov. I díky jeho úsilí byla nejzachovalejší údolní část vesnice vyhlášena v roce 2016 památkovou zónou.

Pro představu o vizuální změně vesnice jsem práci doplnila srovnáním fotografií vsi z doby kolem 2. světové války a ze současné doby. Nejvýznamnější kačerovskou památkou je kostel sv. Kateřiny z konce 18. století, který stojí nad údolím. Mezi zajímavé památky dále patří drobná kaple Panny Marie z roku 1858, několik historických křížů a objekty jako původní kamenné mostky a studánky. Věnovala jsem se i popisu vzhledu dochovaných tradičních roubených chalup. Asi nejvýznamnější osobou se vztahem ke Kačerovu byl Emilian Kaufmann, významný lékař v oboru otorhinolaryngologie, který žil jako dítě v kačerovské škole. Další osobnost Eva Gerová, předválečná herečka, po válce přivedla do vysídlené obce své vrstevníky, se kterými zakoupila pro rekreaci původní chalupy, a pomohla je tak zachránit. Díky známosti s Gerovou pobýval ve vsi i Cyril Burget, významný kazatel Bratrské jednoty baptistů. V šedesátých letech v Kačerově postavil srub Lubomír Školoud, skaut vězněný komunistickým režimem a autor knihy *Na všechno buď připraven*. Zajímavá je místní příroda, v oblasti je několik přírodních biotopů, kde se vyskytují unikátní zástupci rostlinné i živočišné říše. V katastrálním území Kačerova byla vyhlášena Přírodní rezervace Rašeliniště Kačerov a evropsky chráněná lokalita NATURA 2000. Práci jsem doplnila o obecné informace a strukturu obce pro pochopení souvislostí a o hospodářství obce pro dokreslení představy o vesnici.

Myslím, že jsem sepsala informace z velmi širokého okruhu témat pro vykreslení celkové představy o vesnici Kačerov. Práci jsem přehledně členila podle jednotlivých námětů.

Práce pro mě byla určitě přínosná, během jejího zpracovávání jsem se dozvěděla mnoho informací nejen z dané problematiky, ale i obecné informace v souvislosti s tématem.

Zdroje

- *Aktuality,* [b.r.] Údolí Kačerov. [online]. Copyright © [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z: http://udolikacerov.cz/category/news/
- BADINOVÁ, Alena. *Mukl - muž určený k likvidaci*, klubknihomolů.cz 15. 12. 2011 [online]. Copyright © 2018 [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z: http://www.klubknihomolu.cz/6724/mukl-muz-urceny-k-likvidaci/
- *Co se nám povedlo,* [b.r.] Údolí Kačerov. [online]. Copyright © [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z: http://udolikacerov.cz/co-se-nam-povedlo/
- *Cyril Burget,* [b.r.] Údolí Kačerov. [online]. Copyright © [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z: http://udolikacerov.cz/o-kacerove/vyznamne-osobnosti/cyril-burget/
- *Kačerov (pří rodní rezervace)* [online], poslední aktualizace 5. 2. 2018 [cit. 22. 5. 2018], Wikipedie. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ka%C4%8Derov_(p%C5%99%C3%ADrodn%C3%AD_rezervace
- *Kačerov (Zdobnice)* [online], poslední aktualizace 2. 10. 2017 [cit. 27. 5. 2018], Wikipedie. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ka%C4%8Derov_(Zdobnice)
- KAPLANOVÁ, Dana. *Sám mezi ovcemi a roubenkami, jako zapadlý vlastenec*, 15. 9. 2015 [online], Novinky.cz Copyright © 2003 [cit. 22. 05. 2018] [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z https://www.novinky.cz/zena/styl/378902-sam-mezi-ovcemi-a-roubenkami-jako-zapadly-vlastenec.html.
- *Kdo jsme, co chceme a co ne,* [b.r.] Údolí Kačerov. [online]. Copyright © [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z: http://udolikacerov.cz/kdo-jsme-co-chceme-a-co-ne/
- *Kostel sv. Kateřiny*. [b.r.] [online] Památkový katalog, NPÚ [online] [cit. 26. 05. 2018]. Dostupné z: http://pamatkovykatalog.cz/?element=938398&action=element&presenter=ElementsResults
- KRATOCHVÍL, Václav a kol. *Emilian Kaufmann: lékař, hudebník a mecenáš: nejvýznamnější rodák z Kačerova v Orlických horách*. Dobřichovice, Občanské sdružení Údolí Kačerov: 2001. ISBN 978-80-260-6242-4.
- *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945*, český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno.
- LOPOUR, Jaroslav [b.r.]. *Eva Gerová* [online]. [cit. 2018-5-22]. Dostupné z: https://www.csfd.cz/tvurce/1175-eva-gerova/.
- *Lubomír Školoud - životopis, informace o spisovateli*. [b.r.] [online]. Copyright © 2009 [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z: https://www.cbdb.cz/autor-30494-lubomir-skoloud
- *Modrásek očkovaný* [online], poslední aktualizace 29. 3. 2017 [cit. 27. 5. 2018], Wikipedie. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Modr%C3%A1sek_o%C4%8Dkovan%C3%BD
- *Německá křesťansko-sociální strana lidová* [online], poslední aktualizace 4. 10. 2017 [cit. 28. 5. 2018], Wikipedie. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C4%9Bmeck%C3%A1_k%C5%99es%C5%A5ansko_soci%C3%A1ln%C3%AD_strana_lidov%C3%A1
- *Německá nacionální strana* [online], poslední aktualizace 8. 1. 2017[cit. 28. 5. 2018], Wikipedie. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C4%9Bmeck%C3%A1_nacion%C3%A1ln%C3%AD_strana
- *Německý svaz zemědělců* [online], poslední aktualizace 11. 10. 2017 [cit. 28. 5. 2018], Wikipedie. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C4%9Bmeck%C3%BD_svaz_zem%C4%9Bd%C4%9Blc%C5%AF
- NOVÁK, Pavel, Miroslav UŠKRT a Martin VOSECKÝ. *Kačerov, zachovalá část původní vesnice Orlických hor,* květen 2015 [online] [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z http://docplayer.cz/1244013-Pavel-novak-miroslav-uskrt-martin-vosecky.html.

- *Opatření obecné povahy Kačerov 1/2016 MKČR,* [cit. 28. 5. 2018], Dostupné z:https://www.mkcr.cz/pamatkove-zony265.html?searchString=ka%C4%8Derov&searchId=86
- PEŠTA, Jan. *Kačerov, okres Rychnov nad Kněžnou, stavebně-historický posudek vesnice*. Říjen - listopad 2007, archiv P. Nováka. Většina textové části dostupná z https://www.mkcr.cz/opravne-rozhodnuti-opatreni-obecne-povahy-c-1-2016-o-prohlaseni-pamatkove-zony-kacerov-obec-zdobnice-1643.html
- *Sousoší Piety na podstavě*. [b.r.] [online] Památkový katalog, NPÚ [online] [cit. 27. 05. 2018]. Dostupné z: http://pamatkovykatalog.cz/?element=12217186&sequence=2&mode=fulltext&keywords=Ka%C4%8Derov&order=relevance%3Adesc&action=element&presenter=ElementsResults
- ŠPLÍCHAL, Václav a ŠŮLA Jaroslav. *Křehká krása z Orlických hor: Sklo, sklárny a skláři Orlických hor a Podorlicka.* Překl. a.j. M. Pražáková, n.j. J. Pražák. Deštné v Orlických horách, Muzeum zimních sportů: 2004. ISBN 80-903463-1-6.
- UŠKRT, Miroslav, [b.r.]. *Secesně-funkcionalistický náhrobek Hartwichů na kačerovském hřbitově. Historie statku čp. 2 a rodu Hartwichů.* Nepublikováno.
- VYCHOPEŇ, Jan, Jaroslav SMÍLEK a Vlastimil POSPÍŠIL. *Kazatelé Bratrské jednoty baptistů*. Česko, VV BJB v Čechách: 2005. ISBN 80-7295-078-9.

Seznam citované literatury

1 ŠPLÍCHAL, Václav a ŠŮLA Jaroslav. *Křehká krása z Orlických hor: Sklo, sklárny a skláři Orlických hor a Podorlicka.* Překl. a.j. M. Pražáková, n.j. J. Pražák. Deštné v Orlických horách, Muzeum zimních sportů: 2004. ISBN 80-903463-1-6. S. 95.

2 ŠPLÍCHAL, Václav a ŠŮLA Jaroslav. *Křehká krása z Orlických hor: Sklo, sklárny a skláři Orlických hor a Podorlicka.* Překl. a.j. M. Pražáková, n.j. J. Pražák. Deštné v Orlických horách, Muzeum zimních sportů: 2004. ISBN 80-903463-1-6. S. 98.

3 *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945,* český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno. S.

4 *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945,* český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno. S.

5 *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945,* český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno. S.

6 *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945,* český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno. S.

7 *Aktuality,* [b.r.] Údolí Kačerov. [online]. Copyright © [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z: http://udolikacerov.cz/category/news/.

8 UŠKRT, Miroslav, [b.r.]. *Secesně-funkcionalistický náhrobek Hartwichů na kačerovském hřbitově. Historie statku č.p. 2 a rodu Hartwichů.* Nepublikováno. S. 5.

9 *Kdo jsme, co chceme a co ne,* [b.r.] Údolí Kačerov. [online]. Copyright © [cit. 22. 05. 2018]. Dostupné z: http://udolikacerov.cz/kdo-jsme-co-chceme-a-co-ne/.

10 *Kačerov (Zdobnice)* [online], poslední aktualizace 2. 10. 2017 [cit. 27. 5. 2018], Wikipedie. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ka%C4%8Derov_(Zdobnice)

Seznam obrázků

Obrázek 1: Mapa polohy Kačerova a okolních vsí. Zdroj: *Mapy.cz* [online] [cit. 21. 05. 2018]. Dostupné z: https://mapy.cz/zakladni?x=16.3724861&y=50.2350324&z=14&source=stre&id=129124

Obrázek 2: Kačerov na originálním stabilním katastru Čech 1:2880 z let 1824 - 1843. Je zde zřejmé dělení na „Sommer Seite“„Winter Seite“ a „Obere Seite“. Také je vidět velká rozloha vesnice. Archiválie - ÚAZK. Dostupné z: http://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/am_query_05.html?mapxy=-602000+-1044200

Obrázek 4: Část ze strojového opisu urbáře panství Rychnov z roku 1571. Archiv M. Uškrta

Obrázek 5: Přepis berní ruly pro obec Kačerov. Zdroj: Archiv M. Uškrta.

Obrázek 6: Padlí a zmizelí z Kačerova a okolí v 1. světové válce do roku 1915. Zdroj: *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945,* český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno.

Obrázek 7: Seznam padlých v 1. světové válce na památníku v Kačerově. Foto: P. Novák.

Obrázek 8: Výsledek voleb do Poslanecké sněmovny a Senátu 15. listopadu 1925 v Kačerově. Zdroj: *Kronika fary Kačerov z let 1835-1945,* český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno.

Obrázek 9: Vojáci z Kačerova a okolí padlí v červnu 1940. Zdroj: *Kronika fary Kačerov z let 1835 - 1945,* český přepis. (bez autora). Fond archiv Fary Kačerov. Zpracoval Okresní archiv v Rychnově nad Kněžnou, 1990. Nepublikováno.

Obrázek 10: Mapa rozlohy památkové zóny Kačerov s vyznačenými stupni ochrany prostorů. Modrá barva - určující charakter, zelená - dotvářející charakter, žlutá - doplňující charakter. Zdroj*: Metainformační systém NPÚ*. [online]. [cit. 28. 05. 2018]. 1. 08. 2016. Dostupné z: http://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=679460

Obrázek 11: Horní Kačerov v 30. letech 20. století. Zdroj: Archiv P. Nováka.

Obrázek 12: Horní Kačerov v současné podobě. Foto P. Novák.

Obrázek 12: Horní Kačerov v současné podobě. Foto P. Novák.

Obrázek 13: Pohled do údolí. Těsně předválečná historická fotografie, odpovídá poválečnému stavu. Zdroj: Archiv P. Nováka.

Obrázek 14: Pohled do údolí. Současná fotografie. Foto Pavel Novák.

Obrázek 15: Pohled na údolí, kostel a školu. Předválečná fotografie. Zdroj: Archiv P. Nováka.

Obrázek 16: Pohled na údolí, kostel a školu na novodobé fotografii. Fotografováno před rekonstrukcí střechy kostela. Foto P. Novák.

Obrázek 17: Kačerovská fara na předválečné nebo válečné fotografii. Zdroj: Archiv P. Nováka.

Obrázek 18: Fara v současné podobě. Foto P. Novák.

Obrázek 19: Detail hlavního portálu kostela s kolowratským erbem a nápisem 1798. Foto P. Novák.

Obrázek 20: Kačerovský kostel z boční strany. Foto P. Novák.

Obrázek 21: Opravená střecha, ochoz a kříž na věži kostela. Foto P. Novák.

Obrázek 22: Interiér kostela. V pozadí je vidět nový oltářní obraz. Foto P. Novák.

Obrázek 23: Kostelní zvon z roku 1556. Na horní části zvonu lze přečíst část nápisu „TENTO ZWON SLIT WHRADCI LETA PANIE M. D. L.V I.“. Foto P. Novák.

Obrázek 24: Kostelní zvon z roku 1753. Foto P. Novák.

Obrázek 25: Pohled na hřbitov kolem kostela. Je zde vidět i rozbořená ohradní zeď. V pozadí lze vidět školu. Fotografováno před rekonstrukcí střechy kostela. Foto P. Novák.

Obrázek 26: Plán kačerovského hřbitova z doby 1. republiky. Zdroj: Archiv M. Uškrta.

Obrázek 27: Hrobka rodiny Hartwichů. Foto P. Novák.

Obrázek 28: Hrob Emiliana Kaufmanna. Foto P. Novák.

Obrázek 29: Chalupa če. 64. Zdroj: Archiv P. Nováka.

Obrázek 30: Chalupa če. 56. Vpravo je vidět dostavěná křížová světnička. Foto P. Novák.

Obrázek 31: Chalupa če. 32, u silnice naproti kapličce. Foto P. Novák.

Obrázek 32: Dům če. 31, bývalá kovárna. Foto P. Novák.

Obrázek 33: Budova školy. Foto P. Novák.

Obrázek 34: Kaple Panny Marie. Foto P. Novák.

Obrázek 35: Kříž u kostela. Foto P. Novák.

Obrázek 36: Kříž v údolí. Foto Pavel Novák.

Obrázek 37: Sousoší Piety. Foto P. Novák.

Obrázek 38: Kříž u fary. Foto Pavel Novák.

Obrázek 39: Boží muka v Horním Kačerově. Foto Pavel Novák.

Obrázek 40: Památník obětem 1. světové války. Foto P. Novák.

Obrázek 41: Kamenný mostek z lomového zdiva. Zdroj: *Kačerov se stal první vesnickou památkovou zónou v Orlických horách.* [9. 6. 2016]. Národní památkový ústav. [online] [cit. 25. 5. 2018]. Dostupné z: https://www.npu.cz/cs/uop-josefov/pro-media/11005-kacerov-se-stal-prvni-vesnickou-pamatkovou-zonou-v-orlickych-horach.

Obrázek 42: Silniční mostek z opracovaných kvádrů. Zdroj: PEŠTA, Jan. *Kačerov, stavebně-historický posudek vesnice*, 2007, archiv P. Nováka. Většina textové části dostupná z https://www.mkcr.cz/opravne-rozhodnuti-opatreni-obecne-povahy-c-1-2016-o-prohlaseni-pamatkove-zony-kacerov-obec-zdobnice-1643.html

Obrázek 43: Studánka u lesní cesty. Zdroj: PEŠTA, Jan. *Kačerov, stavebně-historický posudek vesnice*, 2007, archiv P. Nováka. Většina textové části dostupná z https://www.mkcr.cz/opravne-rozhodnuti-opatreni-obecne-povahy-c-1-2016-o-prohlaseni-pamatkove-zony-kacerov-obec-zdobnice-1643.html.

Obrázek 44: Studánka u če. 59. Zdroj: PEŠTA, Jan. *Kačerov, stavebněhistorický posudek vesnice*, 2007, archiv P. Nováka. Většina textové části dostupná z https://www.mkcr.cz/opravne-rozhodnuti-opatreni-obecne-povahy-c-1-2016-o-prohlaseni-pamatkove-zony-kacerov-obec-zdobnice-1643.html.

Obrázek 45: Obrázek 45: Emilian Kaufmann. Zdroj: *Historie kliniky ORL a chirurgie hlavy a krku 1. LF UK a FN v Motole*. [online]. [cit. 21. 05. 2018]. Dostupné z: http://orl.lf1.cuni.cz/historie

Obrázek 46: Cyril Burget. Zdroj: POSPÍŠIL Vlastmil, Jaroslav SMÍLEK a Jan VYCHOPEŇ. *Kazatelé Bratrské jednoty baptistů*, 2005.

Obrázek 47: Eva Gerová. Zdroj: Eva Gerová - Fotogalerie - FDb.cz [online]. Copyright © 2003 [cit. 21. 05. 2018]. Dostupné z: https://www.fdb.cz/lidi-fotogalerie/32521-eva-gerova.html.

Obrázek 48: Lubomír Školoud. Zdroj: *Na všechno buď připraven*. Česká televize [online]. Copyright © [cit. 21. 05. 2018]. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/porady/141388-na-vsechno-bud-pripraven/29332424120/.

Obrázek 49: Přírodní rezervace Rašeliniště Kačerov, vyznačeno červeným obrysem. V levé horní části je vidět oblast kačerovských rybníků, vyhlášená jako evropsky významná lokalita a přírodní památka Kačerov. Zdroj: *Mapy.cz* [online]. Dostupné z: https://mapy.cz/zakladni?x=16.3802022&y=50.2375062&z=15&source=base&id=2086133

Obrázek 50: Letecká fotografie z roku 1953. Na mapě označena místa červenými číslicemi: 1 - Křižovatka cest, 2 - Kostel sv. Kateřiny. Zdroj: *Letecké měřické snímky.* Dostupné z: http://lms.cuzk.cz/lms/lms_prehl_05.html?lastextent=-604500,-1041700,-599500,-1046700&rokod=1936&rokdo=2014

Obrázek 51: Letecká fotografie z roku 2016 nebo 2017. Na mapě označena místa červenými číslicemi: 1 - Křižovatka cest, 2 - Kostel sv. Kateřiny. Zdroj: *Letecké měřické snímky.* Dostupné z: http://lms.cuzk.cz/lms/lms_prehl_05.html?lastextent=-604500,-1041700,-599500,-1046700&rokod=1936&rokdo=2014